

בינ"ו עמ"י עש"ו

קונטרס

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר פרשיות השבוע

כולל

דברי חיזוק והתעוררות

בענייני עבודת ה'

נסדר ונערך משיחות מוסר

שנאמרו במקהלות על ידי

הגאון הגדול

רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת 'כף החיים'

בצירוף חידו"ת על הפרשה

פרשת מצורע

ירושלים עיה"ק תובכ"א

תשע"ט לפ"ק

שיחות מוסר אלו הנדפסים כאן בס"ד, נסדרו ונערכו מתוך קלטות של שיחות מוסר שנמסרו בשנת תשמ"ה בירושלים ת"ו. ואם שגיתי, איתי תלין משוגתי. ובקשתינו שטוחה לפני המעיינים ה"ו, כי כל שגגה וטעות יתלו בחסרון דעת העורך, ואנא יעמידוני על טעותי.

בסוף החוברת מצורף מאמר על פרשת השבוע, ממאמרי רבינו שליט"א על התורה כת"י, אשר רואה אור לראשונה כאן בס"ד.

כל המעוניין לזכות את הרבים ולפתוח נקודת מכירה לחוברות אלו, בבית הכנסת / ישיבה / מקוה וכיו"ב, על ידי קופה [שיניחנה מליל שישי עד מוצ"ש מדי שבוע], ניתן לפנות למערכת ההפצה.

**לכל ענייני ההפצה יש לפנות בשעות בין
הסדרים, לפלאפון מספר 0527622629**

ניתן להשיג את החוברות בנקודות המכירה

©

כל הזכויות שמורות

אין לצלם להעתיק לשכפל וכל כיו"ב,
בלא רשות מפורשת בכתב מהמחבר
הערות והארות תיקונים יתקבלו בשמחה,
ובעז"ה יתוקנו במהדורה הבאה

להערות והארות
ניתן לפנות בשעות בין הסדרים
לפלאפון מספר 0548-542-164

פרשת מצורע

טהרת המצורע על ידי עסק התורה / בגאולה תלויה
בתיקון חטאי הלשון / 'אין לך דבר שמרחיק את האדם
מקונו כלשון הרע' / קביעות ללימוד הלכות לשון הרע /
חינוך הילדים בזה / השכר המרובה לעתיד לבוא /
מצוות התלויות בפה שחזירות בהם מועילה לכפר על
חטאי הלשון

מפתח העניינים

טהרת המצורע - תורה / במה שחטא - בזה צריך הוא לתקן / ביאורו של האור
החיים הקדוש שהפרשה מדברת על 'גלות ישראל' / אומות העולם הם 'צרעת'
ושולטים על ישראל בעוון חטאי הלשון / 'אכן נודע הדבר' / גאולת ישראל
מומצרים בעבור שלא היו בניהם בעלי לשון הרע / 'אין לך דבר שמרחיק האדם
מקונו כלשון הרע' / ביאור הפסוקים לפי ביאורו של האור החיים
הקדוש / 'ראוי להשליכו לכלבים' / רוב איסורי לשון הרע מחוסר התבוננות /
'עון עקבי יסובני' / העצה היא לקבוע עיתים ללמוד הלכות לשון הרע / מעשה
על הגאון מוילנא / מי שעוסק בענייני משא ומתן צריך להיזהר בענייני לשון
הרע יותר / הכל תלוי בחינוך שהילד מקבל מקטנותו / אתערותא דלתתא
מעוררת אתערותא דלעילא / כדאי לאדם ללמוד הלכות לשון הרע רק בשביל
למנוע דיבור אחד של לשון הרע / השכר המרובה על מי שמתגבר וחוסם את
פיו / ההבדל בין מצוות תדירות למצוות שאינם תדירות / מצות כיבוד אב ואם
על ידי ה'דיבור' / ברכת המזון כהלכה / אכילה לשם שמים / טעם לאמירת
'הרחמן' בברכת המזון / עצה ל'פרנסה' בכבוד כל ימי חייו / לברך ברכת המזון
מותקן 'ברכון' או 'סידור' / חובת ההודאה לה' יתברך / 'סברא הוא, אסור לו
לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה' / מצות 'ברכות התורה' / תפלה על
הצאצאים שיהיו בעלי תורה / שלא יברך את הברכות בעודו ברחובה של עיר.. /
ברכות השחר בכוונה ובהתבוננות / מצות תלמוד תורה / מצוה ללמוד תורה
לאחרים / מצות קריאת שמע בבוקר ובערב / להמליך את הקב"ה עליו / ובכל

מאודך' / שלא יהיה חלילה מעיד עדות שקר בעצמו / מי שלא מוחנך בניו כראוי
מעיד עדות שקר בעצמו / אם תפלתו היא 'דיבור' בלבד הרי שאינו אלא כ'תוכי'
בלבד / מצוה על מי שהגיע להוראה להורות הוראה לרבים / 'רבים חללים
הפילה ועצומים כל הרוגיה' / מעלת המורה הוראות בישראל / רמז הגר"א
ששניהם רמוזים בניקוד של 'לא תרצח' / איסור דברים בטלים

מפתח חידו"ת פרשת מצורע

- א. בענין טהרת המצורע בשתי ציפורים ועץ ארז..... מ
ב. בענין סמיכות פרשת ואם דל לפרשת מצורע..... מג
ג. בענין על כמה דברים נגעים באים..... מזה

חוברת זו והלימוד בה יוצאת לאור על ידי החפץ בעילום שמו, לפרנסה
ובריאות השלימות בגוף ובנפש בגו"ר, הצלחה ברכה ונשיאת חן, לו ולכל
משפחתו, אריוש"ט, הרחבת הדעת ומנוחת הנפש, וללמוד תורה הקדושה
מתוך שלוות ומנוחת הנפש כמ"ש והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו
במצותך ויחד לבבינו לאהבה וליראה את שמך, אכ"ר

ניתן להשיג את החוברות
מתחילת השבוע בשולחנות ההפצה
של י. בלוי בבתי הכנסת

ניתן להקדיש את הוצאות
הדפסת החוברות השבועיות
בפלאפון מספר 0527628840

נשמח מאוד לקבל כל הערה והארה
הוספות וטעויות הדפוס וכיו"ב
ולהוספה לרשימת התפוצה
במייל: 8542164@gmail.com

טהרת המצורע על ידי עסק התורה / בגאולה תלויה
בתיקון חטאי הלשון / 'אין לך דבר שמרחיק את האדם
מקונו כלשון הרע' / קביעות ללימוד הלכות לשון הרע /
חינוך הילדים בזה / השכר המרובה לעתיד לבוא /
מצוות התלויות בפה שהזכירות בהם מועילה לכפר על
חטאי הלשון

טהרת המצורע - תורה

בעזרת ה' יתברך, נראה היום להתבונן בענייני הפרשה, פרשת השבוע
פרשת מצורע, 'וידבר ה' אל משה לאמר, זאת תהיה תורת
המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן'. (ויקרא יד א-ב). המפרשים ביארו
בדרך רמז, 'זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו', כדי להגיע לכדי
'טהרה', צריך הוא להתחזק תחילה ב'תורה'. ה'תורה' היא ה'טהרה' של
ה'מצורע'. הקלקול של ה'מצורע' הוא במה שהוא פגם ב'דיבור', [ראה
בהרחבה בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק כד
(פרשת תזריע תשע"ט, עמוד ו והלאה). ע"ש], ולכן התשובה על זה צריכה
להיות אף היא ב'דיבור'. "מידת תשובתו נגד מידת משובתו" כדברי רבינו
יונה בספר שערי תשובה (שער א סוף אות מז).

במה שחטא - בזה צריך הוא לתקן

מעיקרי התשובה שרבינו יונה מונה (שערי תשובה ש"א אות י והלאה), הוא
"להיטיב פעליו בדבר אשר זדה עליו", במה שקלקל ולא קיים
כדת וכדין, בדבר הזה צריך לעשות את התיקון ואת התשובה. "אם
הסתכל בעריות - יתנהג בשחות העיניים", ובזה יכפר על מה שחטא
בראייה אסורה, "אם חטא בלשון הרע - יעסוק בתורה", כמו שפתחנו,
'זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו', בשביל להגיע ל'טהרה', צריך

להיאחז ב'תורה', "ובכל האברים אשר חטא ישתדל לקיים בהם המצוות", כל איבר ואיבר לפי עניינו, "וכן אמרו רבותינו ז"ל (שמות רבה פר' כג סי' ג) הצדיקים באותו דבר שחוטאים בו הם מתרצים", במה שקלקל ועיוות, בזה הוא משתדל לקיים מצוות ועל ידי זה לתקן מה שפגם. "עוד אמרו (ויקרא רבה פר' כא סי' ד), אם עשית חבילות של עבירות", חלילה, וזו הגדרה נוראה 'חבילות עבירות', זה לא אחת ולא שניים, 'חבילות', מה תשובתו, אמרו רבותינו "עשה כנגדן חבילות של מצוות", זה כנגד זה, כנגד 'חבילות' של עבירות, תעשה 'חבילות' של מצוות*. ומביא דוגמאות, "רגלים ממהרות לרוץ לרעה - יהיו רצות לדבר מצוה" זה כנגד זה, "לשון שקר", אדם שהדיבור שלו הוא 'לשון שקר', מה תקנתו? - "אמת יהגה חיכו", הפוך בדיוק ממה שפגם, "ופיו יפתח בחכמה ותורת

א. שכר שעה של תלמוד תורה

אדם יעשה חשבון פשוט ויראה דבר מבהיל, אם יושב ולומד שעה אחת מקיים בזה 12,000 מצוות עשה. כי כל 'תיבה' שאדם מוציא בשפתיו בעסק התורה מקיים מצות עשה דאורייתא, (מצוה גמורה, כמו 'תקיעת שופר' ב'ראש השנה', וצריך לחיות את זה), כמו שכתב הגר"א (ריש פאה). וה'חפץ חיים' זצ"ל (בס' תורת הבית פ"ב) בדק לפי שעון ומצא שב'דקה' אחת אדם מוציא 200 תיבות. ומעתה יעשה חשבון שבשעה של 60 דקות, הרי 12,000 מצוות בכל 'שעה' אחת שיושב ולומד ועוסק בתורה.

ואם אדם יעשה חשבון לפי החשבון הזה, אם הוא קובע עיתים לתורה בכל יום במשך שעה אחת (לדאבונו צריך לומר), בשבוע יש לו שבע שעות, תכפיל אותם ב - 12, כבר הגיע ל 84,000 מצוות בשבוע אחד. יכפיל את זה בארבעה שבועות, יוצא שבחודש הוא מקיים 336,000 מצוות. וכן הלאה יעשה חשבון כמה יוצא לו בשנה.. כמה 'חבילות' של מצוות הוא יכול ליכות על ידי קביעות עיתים לתורה של שעה אחת בלבד ביום! [ומאידך גיסא, כמה יכול להפסיד על ידי שמדבר 'לשון הרע' ודברים אסורים שעה אחת ביום].

חסד על לשונו", עסק התורה יועיל לו לכפר על מה שפגם בלשון. "ידיים שופכות דם", חלילה, מה התקנה שלהם? "פתוח יפתח את ידו לאחריו לענייו", וצריכים לדעת: ש'ידיים שופכות דם' זה לא דוקא 'רוצח' ממש (בוה יאמר לך כל אדם הידיים שלי נקיות), אלא גם 'אבזריהו', מה שמסתעף מהעוון של 'רציחה', כמו שלימד אותנו רבינו הרמב"ם (ו"ע"ע מעלות התורה פ"א בשם אחיו הגר"א), שלכל עוון ועוון יש 'שורש' ויש 'ענף', ויכול להיות שמה'שורש' ידיו באמת נקיות, אבל מה'ענף' הוא לא נקי, כגון, מלבין פני חבירו ברבים שאין לו חלק לעולם הבא (בבא מציעא נט.), בייש את חבירו ברבים, שהרי זה כאילו הרג אותו ממש, (כמו שרבינו יונה מביא בשערי תשובה שער ג אות קמ), וזה שכיח הרבה שאדם אומר איזה 'מילה' על השני בציבור וכבר 'אזיל סומקא ואתי חירא'. [או שעל ידי הדיבור לשון הרע מעורר את מידת ה'דין'. וגורם לפטירת משיח בן יוסף, וכמו שנראה בהמשך בעזר האל]. מה תקנתו של אחד כזה שהידיים שלו 'שפכו דם'? מידה כנגד מידה, צריך להגדיל 'חיים'. ואיך יעשה את זה? על ידי שירבה בצדקה לעניים, ועל ידי העזרה והסיוע והתמיכה שלו הוא מחייה אותם. "עיניים רמות", מתנהג ב'שחצנות', כנגד זה תשובתו שהוא "יהיה דכא ושח עיניים", וזה מה שיכפר לו. "לב חורש מחשבות און - בלבו יצפון אמרי התורה ויהי הגות לבו תבונות", שכל כולו יהיה שקוע בתורה, וכך הוא מתקן את ה'לב' שלו, "משלח מדינים בין אחים", שזה הקלקול של ה'מצורע', כנגד זה תשובתו היא במה שהוא "יבקש שלום וירדפהו".

כללם של דברים, שמידת תשובתו צריכה להיות לפי מידת משובתו (שערי תשובה ש"א סוף אות מז). וכך באמת קבלה בידינו שבאיבר שהאדם חוטא - אותו הוא צריך לתקן ולשפר, באותו איבר לעבוד ולתקן (וע' תוס' מו"ק יז רע"א, ולמהרח"ו בס' שערי קדושה ח"א שער א). ולעניינינו ה'מצורע' שקלקולו בפה, ב'לשון הרע' וכיוצא בזה, תקנתו אף

היא ב'פה', במצוות השייכות ל'פה', וזה ענין 'תלמוד תורה' ו'עסק התורה'. ובהמשך בעזרת ה' נזכיר כמה וכמה מצות התלויות ב'פה' שצריך להתחזק בהם כתשובה לעוון המר והנמהר של 'לשון הרע'.

ביאורו של האור החיים הקדוש שהפרשה מדברת על 'גלות ישראל' בפסוקים הבאים, אנחנו למדים על טהרתו של המצורע, ואני רוצה להזכיר דבר יקר מלשונו הקדושה של רבינו ה'אור החיים' הקדוש זצ"ל, במה שהוא מבאר את המקראות הללו בדרך רמז, ומוצא בהם רמז נפלא, (וכדאי לראות הדברים בספר שהוא מאריך בזה עוד), 'ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, וציוה הכהן ולקח למטהר שתי ציפורים חיות טהורות ועץ ארז ושני תולעת ואזוב, וציוה הכהן ושחט את הציפור האחת אל כלי חרש על מים חיים, את הציפור החיה יקח אותה, ואת עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזוב וטבל אותם ואת הציפור החיה בדם הציפור השחוטה על המים החיים, והזה על המטהר מן הצרעת שבע פעמים וטהרו, ושילח את הציפור החיה על פני השדה, וכיבס המטהר את בגדיו וגילח את כל שערו ורחץ במים וטהר, ואחר יבוא אל המחנה וישב מחוץ לאהל שבעת ימים' (ויקרא יד ג-ח). פשוטו של מקרא מדבר על דיני 'נגעים' ו'טומאת צרעת'.

אומות העולם הם 'צרעת' ושולטים על ישראל בעוון חטאי הלשון אבל ה'אור החיים' הקדוש מעמים בדרך רמז בכוונת המקראות, דבר נפלא עד למאד, "ובדרך רמז תרמוז הפרשה על גלות ישראל", כל העסק בפרשה שלנו זה מדבר על ענין גלות ישראל, מה הביאור בזה? "על דרך אומרים בספר הזוהר כי אומות העולם לישראל הם בחינת

הצרעת, כך דורש הזוהר (ח"ג דף רלב ע"ב, וע"ע במדרש שמות רבה פר' ג סי' יג, ויקרא רבה פר' טו סי' ט, במדבר רבה פר' ז סי' י), שאומות העולם ביחס לישראל הם בחינה של 'צרעת', החולי המר והנמהר של נגע הצרעת, "וישלטו בהם לצד הטעם עצמו שיסובב הצרעת", כאן מלמד אותנו ה'אור החיים' הקדוש דבר נורא, מה הטעם ומה הסיבה שיש כח ביד אומות העולם לשלוט על כלל ישראל ולצער ולשעבד אותנו? מאותה הסיבה שיש לאדם 'צרעת'. 'זאת תהיה תורת המצורע' (ויקרא יד א), דרשו רבותינו (ערכין טו): תורת המוציא שם רע. 'אין נגעים באים אלא על לשון הרע' (ספרי פרשת כי תצא פסקא ערה, הובא בילקוט שמעוני שם רמז תתקלז). ומאותה הסיבה, שולטים בנו אומות העולם, שהם נקראים 'צרעת' כלפי ישראל. ומה מביא את ה'צרעת'? חטא ה'לשון הרע'. חטא ה'דיבור'.

אכן נודע הדבר'

כאשר משה רבינו ע"ה היה תמה מדוע ולמה ישראל אינם נגאלים מכל הצער הנורא של גלות מצרים, עם כל הבכיות והצעקות והתפלות, נשארים הם ב'כור הברזל' (דברים ד כ) תחת שיעבוד נורא, אבל כאשר ראה הוא 'שני אנשים עברים ניצים' (שמות ב יג), שנים מתקוטטים, והוכיח את הרשע 'למה תכה רעך' (שם), והם היו דתן ואבירם כידוע (רש"י שם), והוא ענה לו: 'ויאמר מי שמך לאיש שר ושופט עלינו, הלהרגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי, ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר' (שמות ב יד). איים עליו שהוא ילך וילשין עליו על מה שהרג את המצרי. דרשו רבותינו במדרש (שמות רבה פר' א סי'

חומר איסור מלשינות

ב.

הגמרא (ב"ק קיז). אומרת שמעיקר הדין מותר להרוג מי שמלשין על חבריו למלכות, בזמן שיד ישראל תקיפה. והגמרא מביאה (שם) מעשה על אחד בא לפני רב כהנא, ואמר לו שהוא הולך למסור פלוני למלכות, להלשין עליו.

ל, הובא ברש"י שם) 'אכן נודע הדבר', נודע הדבר מדוע ולמה ישראל לא נגאלים. תמיד הייתי מתפלא ושואל מה הטעם שישראל מתעכבים כל כך בגלות, אבל 'אכן נודע הדבר', נפשט הספק, יש בהם בעלי לשון הרע, מאיים הוא שהוא ילך וילשין, ילך ימסור למלכות, זה הסיבה של השיעבוד במצרים.

גאולת ישראל ממצרים בעבור שלא היו בניהם בעלי לשון הרע ואם תעניין בדברי רבותינו, תראה, "ותמצא גם כן שאמרו ז"ל (במדרש ויקרא רבה פר' לב סי' ה, שיר השירים רבה פר' ד סי' יב) שלא נגאלו ישראל ממצרים אלא לצד שלא היה בהם בעלי לשון הרע, דכתיב ושאלה אשה וגו' (שמות ג כב), ודבר זה היה בידם י"ב חודש וכו'", מה ש'שאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכי זהב' (שמות שם), ולא הלשינו אחד על השני, וזה היה אצלם במשך י"ב חודש, וזה הסיבה של ה'גאולה', הסיבה שבגללה זכו ל'גאולה', וזה היפך הסיבה של ה'גלות' ושל השליטה של אומות העולם על כלל ישראל, שזה מגיע בעוון 'לשון הרע', שהרי שליטת אומות העולם על ישראל אף היא 'צרעת', וכאשר היו נקיים מהעוון הזה, זכו להתרפאות מהנגע של ה'צרעת', של שליטת אומות העולם, וכך זכו כלל ישראל ל'גאולה' וליציאת מצרים.

ואחרי שמחה בו רב כהנא שלא ילך, ורצה ללכת בכל זאת, נתן לו רב כהנא מכה והרג אותו. כי אותו אחד נחשב 'רודף'. אחד שנופל בידי המלכות אין לו תקנה. צריך להיזהר בדברים האלה. אף אחד כאן לא חשוד ב'מלשינות' ו'מסירה' חלילה, אבל צריכים לדעת חומר הענין, זה לא דברים של 'מה בכך'. [ראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק טו (פרשת משפטי תשע"ט), עמוד ה והלאה]. ע"ש]. וראה עוד להלן (הערה ה').

'אין לך דבר שמרחיק האדם מן קונו כלשון הרע'
ומוסיף ה'אור החיים' הקדוש משפט איום ונורא, "גם אין לך דבר שמרחיק האדם מן קונו כלשון הרע", תשמעו טוב, מגלה לנו ה'אור החיים' הקדוש, אמנם יש הרבה סוגי עוונות, אבל אין לך דבר שמרחיק את האדם מקונו כלשון הרע, זה ממש הרחק עצום, הקב"ה לא יכול להיות איתו ביחד, 'לא יגורך רע' (תהילים ה ה), 'רע' זה בעל לשון הרע, שכל המציאות שלו 'רע', 'לא יגורך' לא יהיה איתך (סוטה מב.), הקב"ה מתרחק ממנו עד קצה אחרון, מפריש אותו ממנו (ע' ערכין טז: וסוטה מב.), וזה היה העונש של הנחש כידוע [וראה בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק יד (פרשת יתרו תשע"ט, עמוד יג), וחלק כא (פרשת ויקרא תשע"ט עמוד ו והלאה), ולק כג (פרשת שמיני תשע"ט, סוף עמוד יט). ע"ש].

ביאור הפסוקים לפי ביאורו של האור החיים הקדוש
ובזה מבאר האור החיים הקדוש את המקראות, "ולזה אמרה התורה זאת תהיה תורת המצורע", שהוא עם בני ישראל שנצטרע בנגעי בני אדם הטמאים, 'ביום טהרתו' שיטהר לשונו ודרכיו", שזה הדבר הראשון שצריך לעשות, לפרוש מהחטא, שלא יהיה בגדר 'טובל ושרץ בידו', ואחרי שיטהר לשונו, "והובא אל הכהן", ומי הוא ה'כהן'? הכוונה לקב"ה, "כי ה' ברוך הוא יתכנה בשם כהן, כאמור בספר הזוהר בפסוק והובא אל הכהן", כך דורש הזוהר בכמה מקומות לשון 'כהן' שהכוונה לקב"ה, ואחרי שהוא פרש מהעוון הוא יכול לבוא אל הכהן, יכול להתקרב אל השי"ת, שאילולי כן הרי שהוא רחוק מבוראו על ידי הלשון הרע, וכבר הזכרנו שהדבר היותר גרוע שיכול להיות בבריאה זה הריחוק מהשי"ת [ראה בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב הנ"ל], "ואמר והובא", מה שהפסוק אומר 'והובא אל הכהן', מדייק ה'אור

החיים' מה הכוונה 'והובא'? "לצד שנתרחק, עכשיו יתקרב 'ובא אל הכהן', ותיכף ומיד, 'כי מי גדול וגו' אלהים קרובים אליו' (דברים ד ז), ואמר 'והובא' פירוש מעצמו יתקרב, כי מעשיו יקרבוהו, וייקרא קרוב, דכתיב 'שלום וגו' ולקרוב" (ישעיה נז יט). ועל ידי הקירבה הזו, "ואז ויצא ה' ונלחם וגו'", כמו שנאמר בזכריה (יד ג) 'ויצא ה' ונלחם בגויים ההם כיום הלחמו ביום קרב', "והוא אומרו 'ויצא הכהן אל מחוץ למחנה', שהיא חוץ למחנה שכניתו, לחוצה לארץ, מקום טמא, ששם בעונותינו הם גולים בני ישראל, 'וראה והנה נרפא הנגע' שבעדו בא 'הצרעת', שחזרו בתשובה ונטהרו. 'וציוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות'", פשוטו של מקרא שצריך לקחת שני ציפורים, אחת שוחטים ואחת שמפריחים אותה, אבל לפי דרכו מסביר ה'אור החיים', מה הכוונה 'שני ציפורים'? "הם שני משיחים", משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, "ונקרא 'ציפור' כי כן יתכנו נשמות העליונות כידוע", מפרש על דרך ה'סוד', שבחינה של נשמה גדולה נקראת 'ציפור' (ע' זוהר ח"ג דף קצו ע"ב), "ועוד מצינו שיתכנה הגואל ל'ציפור', וזה לך לשון הזוהר בפרשת בלק (דף ריב ע"ב) ומהיה מערתא", מאיזה מערה, "יסגא" יגדל "חד עופא רברבא עלאה", עוף גדול עליון, "דישלוט בעלמא", שישלוט בעולם, "וליה יתיהב מלכותא וכו'", ולו תינתן המלכות. הרי שגם הזוהר הקדוש קורא ומכנה למלך המשיח בלשון 'עוף' היינו 'ציפור'. "ומצינו שאמרו ז"ל (סוכה נב.) ששני משיחי ישראל הם משיח בן אפרים", הוא משיח בן יוסף, "ומשיח בן דוד, ובתחילה יתגלה משיח בן אפרים, וימות", הוא יהיה ה'לוחם', אבל הוא יהרג, ועל זה אנחנו מתפללים (וכמו שה'אור החיים' מביא בהמשך) "ואחר כך יתגלה משיח בן דוד", כך אמרו רבותינו. ומה הביאור בפסוקים? "וכנגד שני אלו", כנגד שני המשיחים הללו, "אמר 'ולקח למטהר שתי ציפורים חיות טהורות', כל אלו הכינויים - הם מעלות הקדושה כידוע לידעי דעת, ואומרו 'ועץ ארז ושני תולעת ואזוב' רמז ליכות ג' אבות",

אברהם יצחק ויעקב, "עץ ארז' הוא אברהם" אבינו ע"ה, "שהוא האדם הגדול בענקים", כמו שכתוב בפסוק (יהושע יד טו וכדרשתם במדרש בראשית רבה פר' יד סי' ו), "ושני תולעת' יעקב, על דרך אומרו 'אל תיראי תולעת יעקב' (ישעיה מא יד), ו'אזוב' הוא יצחק שהוא בחינת הגבורה", ובשביל לזכות לגאולה, צריך לעורר את רחמי האבות הקדושים, "שצריך צירוף זכות שלשתן" כדי להתפלל בעד הגאולה, "ואמר 'ושחט', כאן רמז להריגת משיח בן אפרים במאמרו יתברך", שאם אנחנו לא ננהג כדת וכהלכה, יתקיים 'ושחט', ובשביל מה יתקיים ה'ושחט' של מלך המשיח? הכל הוא בעבור "אל כלי חרס על מים חיים", פירוש בשביל כפרת העם פדיון נפשם" של כלל ישראל שחטאו, "וכינה אותם 'כלי חרס' על דרך 'ויצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה' (בראשית ב ז), שהוא 'כלי חרס'. והכוונה בזה לצד שנשארו ככלי חרס שעומד לשבירה, לצד גרעון התורה המתייחסת למים חיים (ע' תענית ז), 'על' סיבת 'מים חיים' שאין בישראל תורה, על זה תשחט הציפור האחת", שאם אין תורה חלילה, זה הגורם למיתתה של מלך המשיח. ואת היסוד הזה שאם לא תהיה 'תורה' בכלל ישראל, תהיה מפלה והריגה למשיח בן יוסף, חוזר על זה ה'אור החיים' בכמה מקומות. ועל ידי ההריגה של משיח בן יוסף, זה עצמו יעורר את הגאולה. "גם באמצעות דבר זה ילבש ה' בגדי נקם, היפך מידותיו הרחמים", תמיד הקב"ה מתנהג במידת הרחמים, אבל כאן הוא יעשה היפך מידותיו וילבוש 'בגדי נקם' "ויעשה כלה לגוים המריעים". 'מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה, זה הדור בלבשו צועה ברוב כוחו, אני מדבר בעדקה רב להושיע' (ישעיה סג, א). ומכאן אנחנו למדים, "וממוצא דבר אתה יודע, שאם יהיה בהם תורה - לא ימות הצדיק. ותמצא שכתב האר"י ז"ל (שער הכוונות דרושי העמידה דרוש ו) שצריך לכון בתפלת הקבועה להתפלל על זה הצדיק שלא ימות, פירוש כי באמצעות התפלה יתרבה זכותו ויעמוד חי, ותבוטל גזירת מות ממנו".

כל הסיבה של הריגת משיח בן יוסף תלויה בנו. הסיבה והאשמה תלויה בנו. "ואמר 'את הציפור החיה', שהוא משיח בן דוד, 'קח אותה' הקב"ה, ויצרף עמו זכות האבות, ויצרף נקמת הצדיק שנהרג, והוא אומרו 'קח אותה ואת עין וגו' וטבל אותם וגו' בדם הציפור השחווטה', ויתגברו הרחמים מזכות האבות וממשיח הנהרג, ויתכפרו כל הדרגות הטמאות ומניעות דביקות בישראל". (וה'אור החיים' הקדוש עוד מאריך בזה).

לראות עד היכן הדברים של לשון הרע וביטול תורה נוגעים ופוגעים, בשני המשיחים. שני הדברים האלה שהם יכולים לקרב את ביאת הגואל, עסק התורה והזהירות בענייני לשון הרע, צריכים לעורר ולהעניש עליהם תמיד בכל כוחו (ע' ברכות לב: ורש"י שם). הכל תלוי בדברים הללו, ביאת הגואל תלוי בזה, כמו שראינו אצל משה רבינו, הצלתו של מלך המשיח בן יוסף שלא יהרג תלוי בזה. ומי יכול לומר שהוא לא שייך בדבר הזה?! אין תירוצים!

'ראוי להשליכו לכלבים'

הגמרא אומרת (מכות כג.) שבעל לשון הרע 'ראוי להשליכו לכלבים', אדם יתאר לעצמו משהו שעומד בבין דין של מעלה, על איזה 'בימה' גבוהה, ואומרים לו: 'כיון שאתה בעל לשון הרע, והפה שלך היה פרוץ, אין לך תקוה לחיות בחיים!', וזורקים אותו לכלבים. כלבים נוראיים וגדולים. (כאן לא מדובר על 'פודל' שאתה מבהיל אותו והוא בורח ממך.. אלא בכלב נוראי וגדול, 'עד שיבחין בין כלב לחמור'). כך דוחים אותו בעולם הבא (רח"ל).

המקובלים אומרים שפירוש דברי הגמרא שאדם שהוא בעל לשון הרע 'ראוי להשליכו לכלבים' היינו שהוא יחזור בגלגול כלב, וסימנך 'ויקרא לה נובח' (במדבר לב מה) 'ל"ה' ראשי תיבות 'לשון הרע',

שהמדבר לשון הרע 'נובח', חוזר ו'נובח' בגלגול 'כלב'. כיון שהיה מדבר כל חייו על אחרים, ימשיך לנבוח בהיותו בגלגול כלב. יש כאלה בני אדם, אומרים לך: 'אתה צודק, עוון לשון הרע הוא עוון פלילי וחמור, אבל אני כבר חטאתי כל כך, אני לא יכול.. בגלגול הבא..', אבל בגלגול הבא הוא יתגלגל ב'כלב'.. צריך לנצל את הזמן כאן בעולם הזה ולשוב בתשובה.

רוב איסורי לשון הרע מחוסר התבוננות

וה'חפץ חיים' זצ"ל היה אומר: צא וראה, אם יבואו לאדם ויגידו לו: 'אנחנו רוצים לעשות איתך עסק כספי טוב, שתמכור מהחיים שלך חמש שנים וניתן לך סכום בעין יפה'.. אדם שזומע שאלה כזו מחיך, 'שאני אמכור מהחיים שלי? אני רוצה לקנות חיים! אפילו תיתן לי כל חללי דעלמא לא אמכור לך אפילו רגע אחד מהחיים שלי!'. אבל תתבונן ותראה, כי דוקא 'למכור' הוא לא מסכים, אבל 'לבזבז בידים' הוא עושה מעצמו.. הרי כל מה שאדם מדבר דברים בטלים הוא מחסר מחייו. כי נקצב לאדם ה'מכסה' של הדיבורים שידבר בעולם הזה. [ראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק כג (פרשת שמייני תשע"ט, עמוד יד והלאה). ע"ש], והוא יושב ומדבר דברים בטלים, ומבזבז בידים מה'חיים' שלו.

ולא רק שהוא מדבר 'דברים בטלים', אלא הוא גם יושב ומפטפט דברי 'לשון הרע', מה הוא עושה באותו זמן היקר שקיבל - במקום שיהיה קרוב לקונו הוא עושה את הריחוק הגדול ביותר. "אין לך דבר שמרחיק האדם מן קונו כלשון הרע" כדברי ה'אור החיים' הקדוש. ואתה מבזבז בידך את החיים היקרים האלה? ובמקום שקבל איזה

שכר, 'ונהפוך הוא' מקבל על כך עונש מר ונמהרי.

ג. לעבור על איסור בעד כסף מלא הוא לא מסכים..

ראיתי מעשה שמביא אותו אחד מרבני ירושלים, הרב ר' בן ציון אלפס ז"ל, מעיד מעשה שהיה איתו, שהוא ממחיש את זה, הוא מספר שהוא פעם בא לאחד ואמר לו שהוא רוצה לשכור אותו ולשלם לו על כך בעין יפה. שאל אותו: 'איזה שכירות אתה רוצה ממני?', אמר לו: 'אני רוצה שתשב לידי ואני אדבר שעה אחת לשון הרע על ראובן, כי אני צריך משהו שישמע אותי, לדבר אל הקירות והאבנים אין בזה טעם, צריך משהו ש'יטה און', אני מבקש ממך שאתה תהיה ה'און השומעת', יותר מזה לא צריך כלום, לא צריך שתנענע בראש, ושתסכים, אני פוטר אותך מזה. רק תקשיב לי'. אמר לו: 'ח'ו, אתה רוצה לשכור אותי שאני אשמע לשון הרע שהוא לאו דאורייתא, והגמרא (מכות כג.) אומרת על זה דברים נוראים, ראוי להשליכו לכלבים, ואתה רוצה להכשיל אותי בעוון הזה, שאני אשב ואטה און לדברי לשון הרע, שאיסורים אלו "אין לך דבר שמרחיק האדם מן קונו כלשון הרע" כדברי ה'אור החיים' הקדוש. אפילו תיתן לי מה שתיתן לי לא אסכים לזה!'

ומספר אותו חכם, אחרי איזה זמן ראיתי אותו, את אותו אחד, ה'צדיק' שלנו, שלא רוצה לקבל כסף ולעבור עבירה, ראיתי עומד בבית הכנסת אחרי תפלת שחרית, עם ה'טלית ותפילין', (חסידא קדישא.. אולי לובש בבת אחת גם רש"י גם ר"ת וגם 'שימושא רבא..'), עומד ומדבר, וכולם מסביבו עומדים, 'יושב ודורש כמשה מפי הגבורה' להבדיל, ומדבר 'לשון הרע' על פלוני ועל אלמוני, וכולו 'לוהט' 'צוהל' 'שש' ו'שמח'. ניגשתי אליו וקראתי לו לצד, אמרתי לו: 'מה קרה? לפני איזה זמן רציתי שתבוא לשמוע אותי ולא הסכמת, אמרת: 'טוב מותי מחיי, לא מסכים בשום פני ואופן!', ועכשיו אתה יושב ודורש ברבים חוטא ומחטיא עם ה'טלית ותפילין' ו'חוק לישראל' בידך!?!..!'

מה הביאור בזה? והוא מסביר, כשאותו אחד ראה את העוון בעיניים, כשאני הזמנתי אותו שישמע לשון הרע על פלוני, הוא רואה בחוש שמדובר כאן

עון עקבי יסובני'

דוד המלך ע"ה היה מבקש ואומר 'עון עקבי יסובני' (תהילים מט ו), על מה אני מתפלל ומבקש להינצל? על הדבר הזה של 'עון עקבי יסובני'. על דברים שלא מרגישים בהם. שעוברים בחוסר שימת לב, מהדברים האלה חשש דוד המלך ע"ה (ע' תנחומא ר"פ עקב, וע"ע עבודה זרה יח.).

העצה היא לקבוע עיתים ללמוד הלכות לשון הרע

רוב הפעמים שאדם נופל בעון של ה'דיבור', זה לא מחמת 'רשע' שהוא רוצה לעבור עבירה, ויש לו ענין לדבר ולבנות את חבריו, אלא פעמים הרבה זה 'דרך דיבורו', מחוסר שימת לב, הוא לא מתבונן במה שהוא מדבר. אבל אם אדם ילמד את ההלכות הללו, הוא יתבונן במה שהוא מוציא מפיו, וימנע מהאיסורים החמורים הללו. ו'הבא ליטרה מסייעין בידו' (שבת קד.). אין פתרון לדבר הזה אלא אם אדם יתבונן וילמד באמת את ההלכות כמו שצריך. שלפחות ידע את הכללים היסודיים, וכך לפחות יחשוב פעם שניה לפני שמוציא מפיו דברים, ואם יש ספק לא ידבר, שהרי 'ספק דאורייתא לחומרא'^ד.

בעבירה, ו'עבירה' הוא לא רוצה לעבור. אפילו תיתן מה שתיתן לי. הוא מושך עצמו מזה. אבל בפעם השניה, זה לא התחיל כך, ה'יצר' אף פעם לא מגיע ומתחיל בעבירה, הוא תמיד 'מלביש' את זה בסגנון של מצוה. בהתחלה הוא אמר להם פירוש על פרשת השבוע, כולם באו לשמוע אותו, דרש דרשה יפה. אחר כך התחיל לדבר על 'מוג האוויר' שזה כבר לא 'דברי תורה', (ירד גשם או לא ירד גשם? הרבה מדברים על זה ולא יוצא כלום..), וכך התגלגל ודיבר על פלוני ועל אלמוני, והתגלגל הלאה לדיבורים של לשון הרע. זה לא בא מחמת 'רשעות' אלא בא מחמת חוסר שימת לב. שאדם לא שם לב למה שמוציא משפתיו.

ד. דוגמא של לשון הרע מחוסר כוונה

ה'חפץ חיים' מביא דוגמא נוראית איך שאדם יכול ליפול בענין הזה של 'לשון הרע', כיון שהוא לא חשב לא למד ולא התבונן. יש הרבה אנשים שהם

אמר לי חכם אחד וזה כבר מובא בספרים, צא וראה כמה הלכות שאנחנו לומדים שהם לא כל כך שכיחים, לדוגמא, 'הלכות תערובות' וכי זה שכיח שבאמת יתערבבו אצלו כפית חלבית בת יומה ושאר כלים? זה לא שכיח. ואף על פי כן יושבים ולומדים. אבל הלכות יומיומיות, ששכיחות רגע רגע, כמו ה'דיבור' שהאדם מדבר, (זה לא שהוא מדבר רק פעם ב'יובל'.. הלוואי.. הוא מדבר כל היובל כולו..). צריך האדם ללמוד את ההלכות היטב.

נדיבים שלא בביתם, בבית הוא כמו 'בן נח שנהרג על פחות משהו פרוטה...', אם יבקשו ממנו אשתו או בנוי איזה משהו, אומר להם: 'אין תקציב...'. 'נראה בחודש הבא...'. בבית שלו, כל פרוטה יקרה לו, מקפיד מאד. אבל בחוץ, תראה אותו פזרן עצום.. כל דבר הוא נותן.. נותן ומפזר לצדקות ולחסדים. (אני לא מדבר על אלה שרק 'מבטיחים', אבל הוא מבטיח ומקיים..). כך התכונה שלו, (אני לא יודע מה שורש החולי בזה, אבל יש כזה חולי). ולפעמים אנשים באמת מתפעלים ממנו, באים לאשה ואומרים לה: 'הלוואי כל העולם היה כמו בעלך..', שואלת אותם: 'מה קרה?', מספרים לה: 'היום היה מגבית לאיזה עני גדול, ובעלך קם ונתן עשרת אלפים שקל חדש'. היא רק שומעת כך אומרת: 'רק יבוא לבית וכל ארבעה מיתות בית דין אעשה לו...'. כי בבית 'גרש' אחד הוא לא נותן, ובחוץ הוא כזה פזרן.

תתבונן ותראה, מה אתה רצית בדיבור הזה לעשות? להגדיל אהבה ואחזה שלום ורעות בניהם. לבוא לאשה ולשבח את בעלה כמה הוא אדם מכובד והגון ובעל צדקות ובעל חסדים. ובסוף מה עשית? עשית נוק וחורבן גדול. כיון שאתה לא התבוננת על מה שאתה מוציא מהפה. אתה צריך לברר תחילה על האדם ועל תכונתו ורק אחר כך אתה יכול לשבח אותו. כי אם לא יכול לבוא על ידי זה קלקול גדול.

מעשה על הגאון מוילנא

ידוע הסיפור על הגאון מוילנא שהוא היה נוסע בעגלה עם מישהו, באותם שנים שהוא עשה גלות, (הרי ידוע שהיה תקופה שהוא עשה גלות, עזב את הכל, עזב את הבית ואת הבנים ואת הספרים והלך לגלות. מה הענין בזה לעשות גלות? להיות דבוק בה', הקב"ה 'שכינתא בגלותא' כך גם הוא ישתתף בצער השכינה, עוזב את הבית ומטלטל בדרכים. וזה לא כמו היום, המציאות הייתה שונה לגמרי, זה היה טלטול בדרכים ממש). והעגלון לא השגיח כהוגן, ונכנס לשדה של איזה גוי, ובא הגוי כולו קוצף וזועם, ושאל: 'מי עשה את זה?', והגאון שתק. הרי אם היה אומר שפלוגי העגלון עשה את זה, (כמו שאחרים היו עושים), זה 'מסירה' [וראה לעיל הערה ב'], זה 'לשון הרע'. הוא שתק. ואותו גוי התנפל עליו והכה אותו 'מכות רצח', מכות נוראיות, כמעט שהיה מת (ח"ו)^ה. כי 'איסור' זה 'איסור'. ואם אדם לא

ה. דברי ה'חפץ חיים' זצ"ל על המעשה עם הגר"א

ונעתיק בזה דברי רבינו הגדול ה'חפץ חיים' זצ"ל בספרו שם עולם (בהשטמה לספרו שמירת הלשון שער הזכירה פרק ח, בס' שמירת הלשון מהדורה המנוקדת נדפס בסוף הספר עמוד רעז) שמביא ומספר מעשה זה, וזו לשונו הטהורה: כמה גדלה חטאת האדם מי שהולך ומלשין על ישראל לפני גויים, ועונו גדול מגשוא, דינו שזה לאפיקורס, והכופרים בתורה ובתחיית המתים שגיהנםם כלה והם אינם כלים, כמו ששינונו בראש השנה (יז). וכתבו המקובלים שעונשו עבור זה שיבוא בכלל נובח. וכעין זה שמעתי בשם הגר"א זלה"ה, וכך היה המעשה, שהגר"א קיבל על עצמו ענין גלות, ונודמן שישכר בדרך עגלה אצל עגלון אחד ישראל, והסוס בהליכתו בדרך נודמן שסר מן הדרך והלך על ערוגות ההולכות בצידו, והערוגות היו של גוי, והסתכל הגוי מרחוק, ורץ להעגלה להכות להגר"א היושב בתוכה, והיה ברצון הגר"א לענות לו 'אני אינני פושע בזה, העגלון חייב בזה שלא שמר בהמתו כראוי', ונתחזק ולא ענה אותו דבר, ואמר הגר"א אחר כך, שאילו ענהו דבר זה היה נכנס על ידי זה בכלל מלשין, [כי באמת גם העגלון הוא פטור

לומד טוב לא ידע, ויפול הרבה פעמים באיסורים שהוא לא מצפה ולא חולם.

מי שעוסק בענייני משא ומתן צריך להיזהר בענייני לשון הרע יותר יש הרבה בני אדם שכאשר מדברים איתם בענין הזהירות של שמירת הלשון, אומרים לך: 'תראה כל מה שאתה אומר אמת ויציב ונכון, אבל זה לא בשבילי.. אני לא יכול.. קשה לי.. כל המצוות אני מוכן לשמור אבל לשון הרע אני לא יכול..!'

רבינו הגדול ה'חפץ חיים' סיפר מעשה שהיה אצלו, שבא אצלו יהודי עשיר מופלג, אמר לו: 'שמעתי עליך כבוד הרב שאתה זכית להדפיס קרוב לשלושים ספר, וכולם ערבים עלי ומתוקים אצלי, ואני מעונין לקנות אותם, ואני גם אלמד בהם, מלבד הספר של הלכות לשון הרע שאת זה תשאיר אצלך בארון מתנה ממני..!'. שאל אותו ה'חפץ חיים': 'מה חסר בספר הזה? האם הוא לא ספר טוב?', אמר לו: 'ספר טוב בוודאי, אבל זה לא 'סחורה' בשבילי, כי אני 'סוחר', וספרים על פרשת השבוע או מוסר מעניינים אותי, אבל ענייני לשון הרע אני לא יכול, בלי זה אני לא יכול להיות סוחר.. איך אני יכול להרוויח בלי לשון הרע על סחורה של פלוני?..!'

מן הדין כידוע, ואף אם היה חייב איננו חייב רק ממון עבור ההיזק ולא הכאות, ונמצא שמגרה לגוי על חבריו ישראל במה שאיננו חייב מן הדין], והיה מוכרח אחר כך לבוא עבור זה בכלב נובח, ולא היה מועיל לו להצילו מזה לא תורתו ולא מצותיו. כל סיפר לי הגאון הצדיק מהר"ר יהושע ז"ל בעל מחבר ספר חוסן יהושע ומעוז הדת, ששמע כל זה מפי הגאון האמיתי מהר"ר דוד טעביל ז"ל אב"ד דמינסק ששמע דבר זה מרבו מאור הגולה מהר"ר חיים זלה"ה, תלמיד מובהק של הגר"א זלה"ה. עכ"ל. [בענין איסור מלשינות ראה לעיל הערה ב'].

והאמת היא - אומר ה'חפץ חיים' זצ"ל - 'ונהפוך הוא', צריכים לדעת שאם אדם רוצה להרוויח באמת, צריך ללכת בדרך הישר בדרך התורה והמצוה. לא כמו שסוברים רוב העולם שאם הוא ילך בדרך של ישירות, לא יהיה לו מה לאכול (רק 'לחם' ו'בצל' כל יום), חושבים: 'אם אני אלך בדרך הישר, ואני לא אגנוב מכאן ויעשה איזה מקח של מרמה, ממה אתפרנס?!'. אבל זה טעות יסודית. כי אם אדם הולך בדרך תורה ומצוות - לעולם הוא יהיה נשכר, בשתי עולמות. ואפילו אם יהיה נדמה לו לפי הראיה שלו שפלוני שהוא 'סוחר ממולח' מרוויח על ידי מה שמשקר, ומוכר שקר בשקר וכזב בכזב, ונעשה עשיר גדול. אבל תמתין ותראה מה יהיה הסוף.. אדם רואה רק 'קטעים' 'קטעים', הוא לא רואה את הכל. אחר כך רואים שהכל התהפך לרועץ. (ומי שרוצה שמות וכתובות של אנשים כאלה שעשו 'עסקי מרמה' והרוויחו, ואחרי זמן הפסידו הכל, 'בוא אחרי השיעור ונעשה על זה חיבור גדול..). אבל אדם שעשה על פי התורה לעולם יהיה נשכר, כך אמרו רבותינו במדרש (דברים רבה פר' ד ס' ה): 'אמר הקב"ה שמעו לי, שאין אדם שומע לי ומפסיד!'.
הקב"ה שמעו לי, שאין אדם שומע לי ומפסיד!'

אדרבא 'סוחר' צריך לעשות קביעות בלימוד בדברים הללו, באיסורים של דיבור גנות בחבירו, שהרי 'אדם בהול על ממונו' (שבת קיז:), ותמיד אוהב להטיל מום וחסרון ב'מתחרה' שלו, שהסחורה שלו היא לא טובה וכו'. בקלי קלות יכול הוא להיכשל באיסורים החמורים הללו. ולכן דוקא הוא צריך במיוחד להתחנך בהלכות הללו כדי לדעת לדבר נכונה, בלי שקרים ובלי הוצאת דיבה על חבירו או על ממונו. כי גדר 'לשון הרע' לא נאמר דוקא על 'אדם', אלא גם על 'סחורה' של האדם, כי כל מה שאתה מדבר על חברך ומצער לו על ידי דיבורך, זה בכלל לשון הרע. וגם כשמדברים על הסחורה שלו אדם מצטער על זה. וצריך להיזהר בזה, וזה שכיח טובא.

הכל תלוי בחינוך שהילד מקבל מקטנותו

וצריכים להשגיח על זה היטב בבית. מוכרחים כל אחד ואחד לפקח ולהשגיח על זה בתוך ביתו. מרן המושגיח הגאון רבי יחזקאל לווינשטיין זצ"ל, היה רגיל לומר: הרבה אנשים רוצים את טובת הילד שלהם, כולם אוהבים את הבנים שלהם, אבל הם לא יודעים לחנך אותו בדרך נכונה. אין לך דבר שמשחית את נפש הילד יותר מאשר הקלקול של אביו ואמו. תאר לעצמך שאתה מבקש מהבן שיהיה 'צדיק' שיהיה 'שקדן בתורה', שילך בדרך תורה ומצוות, שיהיה 'גומל חסדים' וכיוצא בזה, אבל אם אתה עצמך לא מתנהג בדברים האלה - אתה הורס כל מה שאתה מבקש ממנו. כשהאב והאם יושבים ומדברים לשון הרע, והבן יושב ומטה אוזן, (ואל תחשבו שהבנים לא שומעים, הם שומעים ויודעים הכל, אי אפשר להסתיר מהם מאומה), שומע איך האבא מדבר עם האמא על פלוני שהוא משקר וכו', באותו זמן שהבן שומע את הדברים הללו, הרי זה כאילו האב לקח כפית מלאה 'רעל' ונתן אותה לבן שלו לשתות. הכנים בו והלעיט אותו ב'רעל'. זה בדיוק אותו דבר. איזה אב יעשה כדבר הזה? אדרבא כולם בורחים מזה. אבל אם אתה לא משגיח - זה התוצאה שיוצאת. [א"ה: וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"א (פרשת וירא תשע"ט, עמוד כז). ע"ש].

צא וראה, יש בישראל אנשים שמוכנים למסור נפש על דקדוקי מצוה. על מצוה דרבנן יכול למסור נפש, כגון 'נטילת ידיים', אם לא יהיה לו מים לנטילת ידיים הוא לא יאכל לחם בשום פנים. אין לו מים לעשות 'נטילה' הוא לא יאכל 'לחם'. במשך שבועות הוא יתפרנס בלי לחם. הוא יאכל 'בשר' ו'דגים'. העיקר שלא יעבור ויאכל 'לחם' בלי 'נטילת ידיים'. והרי 'נטילת ידיים' זה מצוה דרבנן. ועם כל זה הוא כל כך מקפיד על זה. אבל כאן לגבי איסורי לשון הרע, שזה לאו דאורייתא וחמור עד למאד, (וכמו שהזכרנו 'אפס קצחו' מחומר הענין), ורבים עוברים

על זה בשאט נפש. מה הביאור בזה? למה לא זהירים בזה? התירוץ: שלא התחנכנו נכון בדבר הזה. אדם לא ראה בבית אביו שהשגיחו על כך כמו שצריך. הוא לא שמע בבית שאמרו לו: 'איך אתה מעז לדבר לשון הרע על פלוני החבר שלך?!'. ומכאן הרפיון. לכן צריך להדריך את הילדים. וכשהוא מתחנך מקטנות, זה מושרש לו היטב בדם הזהירות בעוון הזה.

אבל אם לפעמים יש בהיפוך, שבאים אצל הבן ואומרים לו: 'תספר לי מה היה בכיתה?', וכיוצא בזה, אתה מחנך אותו שהוא ידבר רעות על אחרים! ואחר כך אתה תמה ושואל שאלות 'למה הוא מתחנך בדרך עקומה?', כי אתה הדרכת אותו בדרך עקומה!

ההיפך צריך להיות, שאדם ילמד עם הבן שלו את ההלכות הללו. יעשה שיעור קבוע אחת לכמה ימים. והרבה הוא ירוויח. הקב"ה יאהב אותו למאד על כך שהוא מונע את עצמו מהעוון הזה. כולם חייבים בזה ללא יוצא מן הכלל, חייב בהלכה הזו להישמר ולהיזהר מאד מאד.

ואלה הם דברים שכיחים יום יום. צריך להתחנך בדברים האלה. אם אדם רוצה באמת את התועלת של כלל ישראל, שיהיה ממנו רווח וברכה והצלחה לכלל ישראל, הוא מוכרח להישמר ולהיזהר בדבר הזה. זה מה שיועיל לכלל ישראל. זה מה שיעזור לקרב ביאת שני המשיחים, ושלא יהיה האסון של פטירת משיח בן יוסף. ולא רק הוא לבדו, אלא הוא - ובניו אחריו. והזהירות והמצוה הזו תחסוך לנו הרבה צער והרבה עוגמת נפש.

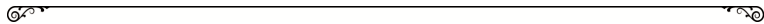
אתערותא דלתתא מעוררת אתערותא דלעילא

בזוהר הקדוש אמרו רבותינו ז"ל דבר נורא, באתערותא דלתתא, שאדם עושה כאן פעולה, הפעולה כאן מעוררת כנגד זה בשמים את אותה בחינה. לדוגמא, כשאדם מתרגל בעולם הזה להיות 'בעל חסד', עוזר לכולם באמת, בבית עוזר, בחוץ עוזר, יש לו אהבה לעזור, לא עושה את זה 'כאילו כפאו שד', אלא עושה את זה כמו שצריך, הוא מעורר את הבחינה המכוננת בשמים כנגד זה, כמו שהוא מתנהג ב'חסד' כך מתנהגים מן השמים בחסד, הקב"ה כופה את מידת ה'דין' ונוהג ב'חסד'. כך זה הכלל: אתערותא דלתתא מעורר את אתערותא דלעילא. וכך זה - אומר הזוהר הקדוש - בעוון המר של 'לשון הרע', כיון שהוא מקטרג על פלוני, מדבר עליו 'לשון הרע', מתעורר כנגד זה המקטרג האיום בשמים ומקטרג על ישראל, ויש צרות רבות בכלל ישראל. והוא נוטל חלק בראש. שהרי הוא זה שעורר את הבחינה של הקטרוג על כלל ישראל. [א"ה: וראה עוד דברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק כד (פרשת תזריע עמוד יא הערה ה) בשם צוואת רבי אליעזר הגדול. ע"ש]. ומי יכול לומר שידיו נקיות?!

כדאי לאדם ללמוד הלכות לשון הרע רק בשביל למנוע דיבור אחד של לשון הרע

אמרו בעלי המוסר - הגאון ר' ישראל סאלנט זצ"ל - שכדאי לאדם שילמד כל ימות חייו את ההלכות והמוסרים בעניינים הללו, כדי שזה יחסוך לו אפילו פעם אחת - מילה אחת - של לשון הרע. כיון שאנחנו לא יודעים כמה העונש המר של העוון הרע.

השכר המרובה על מי שמתגבר וחוסם את פיו

והשכר על זה מרובה, כמו שהגאון ע"ה באיגרת [הגר"א] מדבר על השכר הגדול, "וכל רגע ורגע שאדם חוסם פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז", 'אור הגנוז' זה מין בחינה רחוקה עליונה, מין שכר נשגב שאנחנו - יצירי חומר - קשה לנו לתפוס ולהבין. זוכה לאור הגנוז "שאין כל מלאך ובריה יכולים לשער", אין אף אחד מהם שיכול לשער כמה השכר של 'אור הגנוז' על מי שחוסם את פיו בשעה שהוא יכול לדבר, (וזה שכיח הרבה, שהאדם נמצא באיזה מעמד ויכול להגיד איזה מילה, ויהיה צחוק גדול על פלוני וכיוצא בזה), והוא סותם את ה'פה' שלו. הוא מתגבר וכופה עצמו ושותק. יש לו על זה שכר שאין כל מלאך ובריה יכולים לשער!

ההבדל בין מצוות תדירות למצוות שאינם תדירות

ומה התיקון למי שפגם בלשון? כבר פתחנו והזכרנו שצריך שיהיה מידה כנגד מידה. באיבר שחטא - בו הוא צריך לתקן. ואם האדם פגם ב'פה', הוא צריך לתקן ב'פה'. ונראה להרחיב קצת בענייני מצוות התלויות ב'פה'. שהעוסק בהם זה עצמו תיקון למה שפגם ב'פה' שלו בעוונות של לשון הרע וכו'. בספר 'חרדים' (פרק יב) - שהוא מסדר

ו. סגולת הלימוד בספר 'חרדים'

אומרים על ספר ה'חרדים' - כך מובא בספר דברי יצחק (אות לו) בשם הצדיק האדמו"ר רבי מנחם מענדל מרמינוב זצ"ל - שסגולת הספר הזה היא למי שיש לו הרהורי מינות ח"ו. פעם בא אצל הצדיק מרמינוב זצ"ל אדם אחד, ואמר לו: 'אדוני הרב, יש לי הרהורי מינות (ל"א), הרהורים של 'כפירה' וכיוצא באלה, ואני רוצה להתפטר מזה ואני לא מצליח, מה אני יעשה?!'. (כנראה הוא קרא באיזה ספרים חיצוניים ועיתונים פסולים והשחיתו לו את ה'נשמה' שלו). אמר לו: 'אתה צריך לעשות שיעור קבוע בספר 'חרדים', וזה סגולתו של הספר הזה, יום

מצוותיה של תורה לפי האיברים שבאדם, כל איבר ואיבר איזה מצוה יכול האדם לקיים בו - מדבר גם על העניינים של המצוות ב'פה', "מצוות עשה מן התורה", מדאורייתא, יש מצוות שרבותינו תיקנו והם מצוות מדרבנן, אבל כאן הוא מונה מצוות מדאורייתא, לא 'הנהגה טובה' ולא 'חסידות', "התלויות בפה" דהיינו "בקנה", הרי גם ה'פה' עצמו מחולק לשנים, יש 'קנה' ששם אדם נושם ומדבר, ויש 'ושט' ששם אדם אוכל, וכאן הוא מדבר על החלק של ה'קנה', מצוות מדאורייתא ששייכות בהם, "ואפשר לקיימן בכל יום", יש מצוות שהם לא תדירות והם לא נוהגות בכל יום, פעם בשנה, כגון, 'אכילת מצה' בלילה ראשונה של החג, וכך בשאר המועדים, 'תקיעת שופר' ב'ראש השנה', נטילת 'לולב' ב'סוכות' וכיוצא בזה. אבל יש מצוות שהם תדירות הנוהגות יום יום, שעה שעה. ובאלה צריכים להשגיח ביותר. כיון שמצוות שהם באות מזמן לזמן, יש אהבה וחיבה יתירה אליהם. כי לא 'רגילים' בהם. מברכים 'שהחיינו' ושומחים ועושים רעש גדול.. (לפני כמה שנים הייתה לנו מצוה נדירה, 'ברכת החמה', פעם בעשרים ושמונה שנה, בחצי הלילה קמו, אפילו העצלים היותר גדולים כבר קמו בחצי הלילה, באשמורת הבוקר, כולם התפללו ב'נץ', ועמדו על ה'גג' בשביל לברך 'ברכת החמה'. כיון שזו מצוה שבאה פעם בכ"ח שנה. ומה הברכה שמברכים ב'ברכת החמה'? בדיוק כמו אותה ברכה שמברכים על ה'ברק': 'שכחו וגבורתו מלא עולם'. לא ראינו מעולם שאדם קם בחצי הלילה בשביל לברך על ה'ברק' או על ה'רעם'.. בשעה שהוא ישן הוא 'לא שומע' כלום..). מה ההבדל, הרי זה אותה ברכה? כי זו מצוה נדירה וזו מצוה תדירה. כל דבר שהוא רגיל בו - גם בו, ואין אצלו את החשיבות. מצוה שנוהגת פעם בשנה, הוא עושה אותה בזריזות, וחושב ומוציא עליה הוצאות,

יום תלמד בו עד שבעזר ה' אתה תבריא מהחולי הזה של הרהורי מינות וכפירה, כי זה ה'סגולה' של הספר הזה'.

אבל מצות הנהוגות בכל יום, אדם אומר 'אני רגיל בה', מספיק אני 'נתקל' בה', הוא לא מתבונן, ועל זה בעיקר צריכים לעבוד. ולדידן לגבי ענין ה'דיבור', שיש הרבה מצות שכיחות בדיבור, ואדם שנוהר בהם, ומקיים אותם כדת וכהלכה, הוא מקדש את הפה שלו, ומתקן בזה מה שקלקל על ידי לשון הרע.

מצות כיבוד אב ואם על ידי ה'דיבור'

המצוה הראשונה, "דיבור חמישי דעשרת הדברות, "כבד את אביך ואת אמך" (שמות כ יב, דברים ה טז), חייב לכבדם ב'דיבור', שידבר להם בנחת בלשון רכה וכבוד ואדנות כמדובר למלך, זהו פשוטו של מקרא", עיקר חובת כיבוד אב ואם הוא דוקא ב'דיבור'. שאר הפרטים הם מדרבנן. ובאמת הרבה פעמים עיקר ה'כיבוד' הוא על ידי ה'דיבור', על ידי ה'יחס' שנותן להם. והכל מתחיל בדיבור. והרבה פעמים עיקר הכיבוד זה הדיבור. לא רק אופן הפעולה והעזרה הגשמית, שמביא להם, בא הולך ולוקח. אלא רוצים לשמוע 'מילה טובה', 'דיבור נאה', 'דיבור רך'. אבל אם הוא נותן להם הכל, אבל הוא צועק וגוער ומדבר בלשון קשה, אומרים 'לא מדובשך ולא מעוקצך', לא צריכים את העזרה

ז. תרי"ג מצות - שלא יהיה חלילה בתרי"ג 'בעיות'

שמעתי מאדם גדול: יש בני אדם שאצלם התרי"ג מצות - זה תרי"ג 'בעיות'.. הוא צריך למצוא 'פתרון' איך להתמודד ולהסתדר איתם.. כך ההרגשה שלו. אם היה 'בן נח' עם ז' מצות, כמה היה טוב.. והוא לא שם לב מה שבירך בבוקר: 'שלא עשאני גוי', שעיקר הברכה זה על זה שלגוי יש שבע מצות, ואתה תשמח שיש לך תרי"ג מצות! אבל הוא מרגיש שהוא צריך למצוא 'פתרון' איך לחמוק ולהתגבר מה'בעיה' הזו. אוי ואבוי למי שיש לו את ההרגשה הזו.

והטובה שלך. ומי שזהיר בזה אשריו ואשרי חלקו. זה מצוה אחת שב'דיבור' שהיא תקנה כנגד ה'פה', לתקן את ה'פה' שיהיה 'פה טהור'.

ברכת המזון בהלכה

ומוסיף עוד בעל ה'חרדים' (שם מצוה יב), "מצות עשה לברך אחר אכילת מזון, שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך" (דברים ח, י). וזה הלכה ידועה, כולם יודעים את זה שאחרי שהאדם קובע סעודה על 'לחם', צריך לברך 'ברכת המזון'. אבל יש בזה פרטים, ועליהם לא משגיחים כל כך, "וצריך שיברך ברכת המזון בנחת ובקול רם ובשמחת הלב, בדכתיב ויאכל בעז וישת ויטב לבו" (רות ג ז), דרשו רבותינו מה זה ההטבת הלב הזו? "ופירשו (רות רבה פר' ה ס' טו) שבירך ברכת המזון". זה הטבת הלב (וע"ע ב"ב יב:). הרבה פעמים אדם מחמיץ את הדבר הזה, הסדר שלו הוא: אוכל שעה - ומברך דקה. וזה צריך להיות בדיוק להיפך. תאכל מהר (ככל האפשר), אבל ברכת המזון אל תדלג ואל תקצר, ולא תברך ב'מהירות הקול', אלא ב'נחת ובקול רם ובשמחת הלב'.

אכילה לשם שמים

הכרנו אנשים שעיקר אכילתם הייתה בשביל לברך 'ברכת המזון'. ההיפך מרוב בני אדם שאוכלים, וממילא צריכים לברך. אלא כל סיבת אכילתם הייתה בשביל לברך. אוכלים 'כזית' פת, כדי שיברכו ברכת המזון. [וראה דברי רבינו הגדול רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל בספר חכמה ומוסר (עמוד סט), מה שכתב בזה על מו"ז הגאון בעל כף החיים זצ"ל. ע"ש. וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס תפארת חיים (עמוד פד והלאה). ע"ש].

טעם לאמירת 'הרחמן' בברכת המזון

ראיתי אנשים שמגיעים עד 'הרחמן' ובוה מסיימים את ברכת המזון. וכי זה גרע בגלל שזה תקנת חכמים? אדרבא, זה הזמן לנצל אותו לתפלה. ה'חפץ חיים' (הובא בספר שיחות החפץ חיים) לימד אותנו מדוע בברכת המזון קבעו את כל 'הרחמן'? כיון שמי שמברך 'ברכת המזון' מקיים בזה מצוה גדולה, וזה כבר פותח לו 'שביל' בשמים ויכול לבקש בקשות מהבורא יתברך. ודוקא כאן מדלגים ומקצרים?! חלילה.

עצה ל'פרנסה' בכבוד כל ימי חייו

ומוסיף ה'חרדים', "וכתב בספר החינוך (סוף מצוה תל) שקיבל מרבתי", גדולי עולם, הרמב"ן הרשב"א, "שכל הזהיר בברכת המזון מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימי חייו". הרבה אנשים מחפשים 'עצות', 'סגולות', (שזה מקצוע אהוב אצל הציבור), כאן יש לנו סגולה לפרנסה שיהיו מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימי חייו! רק צריך לדעת איך לברך ברכת המזון, מתון מתון. שלמה המלך ע"ה בספר משלי (י כב) הבטיח 'ברכת ה' היא תעשיר, ולא יוסיף עצב עמה' (ע' למרן החיד"א בניצוצי אורות פר' ויקהל דרי"ח ע"א, ובס' נתיבות חיים ח"ה ס' ה אות טו).

לברך ברכת המזון מתוך 'ברכון' או 'סידור'

ועצה טובה - כך שמעתי מכמה גדולים - לברך מתוך 'ברכון' או 'סידור'. מכמה סיבות. דבר ראשון שלא יתבלבל. יש אחד שפותח ב'ברכת המזון' ועובר ל'קריאת שמע'.. איך זה יכול להיות? מברך בברכת המזון 'ואכלת ושבעת וברכת', והוא עובר ל'קריאת שמע' 'השמרו לכם' וכו', עד שהוא מסיים 'אמת'.. אבל אם יברך מתוך סידור לא יבוא לידי טעות. וכך קבלה בידינו בשם הגאון מוילנא זצ"ל, 'עם הספר ישוב מחשבתי הרעה' (אסתר ט כה). כך לא יהיה לו ספיקות (אם הוא אמר 'רצה והחליצנו' ביום חול או לא..). ויוכל לברך מתוך מתון, בנחת.

במצוות אין ענין לרוץ. ובפרט שברכת המזון זו ברכה דאורייתא, צריך להשתדל לקיים אותה כמו שצריך. בשמחת הלב. לכן תמיד שיהיה לו סידור מונח על השלחן ויברך מתוך 'ברכון' או 'סידור' ברכת המזון.

חובת ההודאה לה' יתברך

אדם יראה בעצמו, לפני אכילה כמה הוא חלש, כמו שהחיד"א (ע' ציפורן שמיר סי' יא אות קצו-קצח) מביא, שאדם שלא אוכל חצי יום, כבר אין לו כח אפילו לעשות עבירה. יבוא היצר ויגיד לו: 'בא תעשה עבירה פלונית', אומר לו: 'אני לא יכול, אין לי כח'. ואחרי האכילה הוא מקבל כח. תגיד תודה לבורא עולם. תדע איך לברך.

'סברא הוא, אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה'
הגמרא (ברכות לה.) אומרת שחייב ברכה זה מכח 'סברא'. ברכות הנהנין המקור שחייבים לברך הוא 'סברא הוא, אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה'. לא צריך לזה ראיה או פסוק. עשו לך טובה, הקב"ה הכין לך הכל מכל כל, ונתן לאדם כל מעדנים שיכול להיות, כל דבר בעתו ובזמנו (כל עונה ועונה עם הפירות והירקות שלה, על ידי זה היה שמחה לבני אדם. אבל אנחנו ב'חכמתנו' הגדולה, הופכים תמיד את הסדרים, יש לך היום 'אבטיח' בחורף.. לפני עשרים שנה ויותר, כשהיו מביאים מלפפון חדש, היו מברכים על זה 'שהחינו'. אבטיח היו אוכלים בקיץ. היה לזה טעם. אבל היום גם בחורף יש לך 'אבטיח'.. הפכו את הכל), תדע להוקיר טובה ולדעת איך לברך ולהודות.

מצות 'ברכות התורה'

עוד מצוה מביא ה'חרדים' (שם מצוה יג), "מצות עשה לברך על התורה לפניך, שנאמר כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו" (דברים לב ג). ויש בזה כמה שיטות לגבי 'ברכות התורה' אם הם מדאורייתא או מדרבנן, יש אומרים מדאורייתא ויש אומרים מדרבנן. (לא נכנס לזה). אבל דבר אחד צריך לדעת: 'ברכות התורה' צריך להיזהר בה מאוד' כך לשון מרן ע"ה בשלחן ערוך (סי' מז ס"א). כי על מתנה כזו טובה שקיבלנו, צריכים לדעת להודות. ועל זה אבדה הארץ, דרשו רבותינו בגמרא מסכת נדרים (פא.) ומסכת מוציא (פה:) 'על עזבם את תורת' (ירמיה ט יב), על שלא בירכו בתורה תחילה. ויש בזה הרבה ביאורים מה הפשט בזה ש'לא בירכו בתורה תחילה'. אבל לפי פשוטו, העיקר הוא שצריך לדעת איך לברך. ולא בירכו כראוי (ע' ר"ן שם). צריכים לברך בכוונה ובשמחה, על מה שיש לנו את המצוה הגדולה הזו של 'תלמוד תורה', שרק כלל ישראל חייבים בה, וגוי שעסק בתורה חייב מיתה (סנהדרין נט.). וקבלה בשם הגאון ר' חיים ואלז'ינער זצ"ל, שמי שמברך את ברכות התורה בקול רם בכוונה ובהתבוננות, אותו יום יהיה לו קל ללמוד ללא הפרעות.

תפלה על הצאצאים שיהיו בעלי תורה

מ' שמסתכל ומתבונן בנוסח ובמטבע הברכה שתיקנו לנו רבותינו יראה איך רבותינו כיוונו על מה שאנחנו אפילו לא חולמים. 'שנהיה אנחנו, וצאצאינו, וצאצאי צאצאינו, כולנו', לא על עצמו בלבד, לא על בנו ועל נכדו, אלא אפילו על דור עשירי ממנו שכולם יהיו תלמידי חכמים. צריך לכוין בזה, לא רק 'להגיד' 'צאצאינו', אלא צריך שיכווין בשמחה עליו ועל בניו ועל בני בניו עד כל הדורות כולם (משנ"ב סי' מז סק"י). וזה פועלית.

ח. הסיבה שיש המתקרבים לתורה ולמצוות ללא כל סיבה

אמרו בשם גדול אחד: אתה רואה הרבה אנשים שפתאום מתקרבים לעבודת ה',

בברכה שלך אתה יכול להשפיע על כל צאצאריך עד סוף כל הדורות כולם. רק שיהיה מתון.

שלא יברך את הברכות בעודו ברחובה של עיר..

ובפרט שלא יאמר את הברכות בעודו בדרך לבית הכנסת.. ברחובה של עיר.. הזמן מצומצם, ובדרך אומר כל 'ברכות השחר' ו'ברכות התורה'. ואם יש עוד זמן, הוא אומר עד 'ישתבח'.. איזה תפלה זו? 'קדשתיהו לכולהו שבילי דנהרדעא' (מגילה כז:).. את כל הרחוב הוא קידש.. אין לך זמן - תקום עשר דקות לפני הזמן ותתפלל כמו שצריך.

ברכות השחר בכוונה ובהתבוננות

מובא בספרים שברכות השחר צריך לברך בכוונה ובהתבוננות ובישיבה. תשאל אותו: כמה ברכות אמרת? אומר לך לא יודע.. י"ח ברכות בבוקר אדם מברך. וצריך לברך אותם במתינות. (ראיתי מישהו אומר ברכות השחר, חשבתי שאני נמצא ב'קריאת המגילה'.. אמר את זה ממש כמו 'עשרת בני המן האגני' בנשימה אחת.. לא מספיק לענות 'ברוך הוא וברוך שמו' וכבר הוא גמר את הכל.. מי רודף אחרריך?!) צריך שיהיה לאט ובהתבוננות. הכל זה הודאה לקב"ה. ('הנותן ליעף כח', בלילה הלך לישון כמו 'בול עץ', ובבוקר קם כבר 'אריה', טרף בדרך חצי שמונה.. תגיד תודה לקב"ה. נאזרת בגבורה. תברך כמו שצריך). וה'שפיץ' זה 'ברכות התורה'.

וזוכים ויש להם חלק ונחלה בתורה, איך זה? מי עורר אותו לשוב לבוראו? זה התפלה של הסבא והסבתא באחד הדורות שהתפללו עליו, שביקשו והתפלל לקב"ה שהצאצאים שלהם יהיו עוסקים בתורה. ותפלה עושה פרי.

ועיקר העיקרים מתחיל בדברים האלה. קבלה בידנו מהמשגיח זצ"ל, הגאון רבי יחזקאל לווינשטיין זצ"ל, שה'ברכה' צריך שתהיה ברכה, ולא יהיה 'זורק ברכה מתוך פיו' אין זורק ברכה. 'ברך מתוך מתון יברך בהתבוננות, למי מברך ועל מה מברך. וזה משפיע הרבה. כאשר אדם מברך בכוונה 'אשר קידשנו במצוותיו', הוא זוכה ומתקדש ומקבל את הקדושה של הברכה והמצווה. וכמו שאמרנו מקדש את הפה.

מצות תלמוד תורה

עוד מצוה מוסיף בעל ה'חרדים' (שם מצוה יד), "ללמוד תורה, שנאמר ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם" (דברים לב ג). וכבר הארכנו על הענין זה של 'תלמוד תורה' הרבה פעמים, בפרט על ה'איכות' של הלימוד תורה, שיהיה עם טהרה ועם קדושה ובצוותא, ובעמל וביגיעה. וזה מצוה שנוהגת תמיד אין פוטר. [א"ה: וראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס אור שלום (עמוד לד והלאה) ועוד].

מצוה ללמוד תורה לאחרים

עוד מוסיף בעל ה'חרדים' (שם מצוה טו), "ומצוה נמי ללמוד לאחרים תורה, שנאמר ושננתם לבניך" (דברים יז ז), אלו תלמידיו" (ספרי פרשת ואתחנן פסקא לד). ובדור שלנו 'אכשור דרא' בדבר הזה, שיש הרבה אוזניים שמחכות ומייחלות לשמוע תורה. וכל אחד יכול לפי חלקו להשמיע אצל מי שהוא מכיר.

מצות קריאת שמע בבוקר ובערב

עוד מצוה מוסיף בעל ה'חרדים' (שם מצוה טז-יז), "לקרות בפיו קריאת שמע בבקר ובערב, שנאמר ודברת בם בשכבך ובקומך" (דברים ו ז). והיא מצוה גדולה ויקרה. בגמרא מסכת סוטה (מב:) מובא על גוליית הרשע שהיה מחרף ומגדף אלהים חיים פעמיים ביום (שמואל א יז טז), שהיה זה בזמן קריאת שמע של שחרית, ובזמן קריאת שמע של ערבית. ומדוע היה עושה כך? אומר המדרש (אוצר המדרשים עמוד שעב), שאם ישראל זהירים במצוה הזו של קריאת שמע של שחרית וקריאת שמע ערבית, ומקבלים עול מלכות שמים כדבעי, המצוה הזו עומדת לזכותם, עומדת לימינם, לאבד ולהשמיד כל אויב וכל שונא. גוליית ידע מזה, ולכן דוקא בזמן הזה הוא בא.

להמליך את הקב"ה עליו

צריך לדעת איך לקרוא את קריאת שמע בכוונה ובהתבוננות. אמר הגאון ר' ישראל סאלנט זצ"ל, שהרבה פעמים אדם מחמיץ במצוה הזו את העיקר. הרי מבואר בשלחן ערוך (סי' סא) מה צריך לכון בקריאת שמע, "יקרא קריאת שמע בכוונה באימה ביראה ברתת וזיע" (שם סעיף א). "שיחשוב שהקב"ה יחיד בעולמו ומושל בד' רוחות העולם" (שם סעיף ו). את הכל הוא עושה, ממליך את הקב"ה על כל העולם כולו, מ'קצה' עד 'קצה', מה'קוטב' הזה ועד ה'קוטב' הזה. על כולם הוא ממליך את הקב"ה - חוץ מאחד, הוא בעצמו.. אותו עצמו הוא שכח מהתמונה.. העיקר להמליך את הקב"ה עליו. שאתה מקבל עליך עול מלכותו. ולא רק ב'דיבורים' בעלמא, אלא 'הלכה למעשה'.

'ובכל מאודך'

כבר מתקרב 'חג הפסח', וההוצאות מרובות, ואדם מתחיל לחשב אם לקנות או לא.. הרי אתה אומר בכל יום 'ואהבת את ה' אלהיך

בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך'. זה המבחן. לא רק ב'אמירה בעלמא', אלא בקיום המצות למעשה.

שלא יהיה חלילה מעיד עדות שקר בעצמו

ואם לא, הרי זה כמו שה'חרדים' מביא בהמשך (פרק סו אות כח ואות פז) דברי הגמרא במסכת ברכות (יד:) שאדם הקורא קריאת שמע ולא מניח תפילין, הרי זה מעיד עדות שקר בעצמו, לשון נקיה, כלומר, שכאילו העיד בקב"ה עדות שקר. איך אתה אומר 'וקשרתם לאות על ירך' (דברים ו ח) ואתה לא קושר תפילין?

אותו דבר אם אדם קורא קריאת שמע ולא מקבל על עצמו באמיתות אהבת השי"ת, הרי זה מעיד עדות שקר בעצמו. והמשנה ברורה (סי' כה ס"ק יד) מעתיק את דברי ה'חרדים' להלכה.

מי שלא מחנך בניו כראוי מעיד עדות שקר בעצמו

הוא הדין אם קורא קריאת שמע ואת הבנים שלו הוא לא מחנך על ברכם של תורה ויראת שמים, איך אתה מקיים 'ושננתם לבניך'? (דברים ו ז), איפה הקיום של הפרט הזה? הרי זה מעיד עדות שקר בעצמו!

אם תפלתו היא 'דיבור' בלבד הרי שאינו אלא כ'תוכי' בלבד

תורה ומצוות זה לא 'אמירה' ו'דיבור' בעלמא. אם התפלה שלו זה רק 'דיבור' בעלמא, הרי - כמו שבעל הכוזרי מביא - שאין בינו לבין ה'פאפגא', שזה כמין 'תוכי' שמלמדים ומאלפים אותו, ומה שמלמדים אותו הוא אומר, אפילו שהוא לא מבין כלום. לימד אותו שיאמר כל בוקר 'שלום עליך אדוני המלך', והוא אומר, אבל מה הרווחנו בזה? זה 'אמירה' בלי 'דעת' וכלי שום 'קבלה' וכלי שום 'הבנה'. קיום מצוות צריך להיות עם קבלה אמיתית לקיים ולעשות את הדברים הללו.

מצוה על מי שהגיע להוראה להורות הוראה לרבים
מוסיף בעל החרדים עוד מצוה (שם מצוה כ), "להורות, שנאמר ולהורות
 את בני ישראל (ויקרא י יד). ומי שהגיע להוראה ואינו מורה, כתיב
 ביה ועצומים כל הרוגיה (משלי ז כו), פירוש עצומים, שסותמים פיהם
 מלהורות, מלשון עוצם עיניו מראות ברע (רש"י ע"ז כ:). אבל מי שלא הגיע
 להוראה, אסור לו להורות, ועליו נאמר כי רבים חללים הפילה" (סוטה כב
 סע"א ע"ז יט:).

'רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה'
הגמרא מסכת עבודה זרה (יט:) דורשת על הפסוק: 'כי רבים חללים
 הפילה ועצומים כל הרוגיה' (משלי ז כו), על שני סוגי תלמידת
 חכמים: יש תלמיד חכם שלא הגיע לכלל הוראה - ומורה הוראה.
 תחילת לימודו, וכבד נהיה 'פסקן'. זה לא קל להיות פוסק, צריך עמל
 מפרך של שנים על גבי שנים עד שאדם יזכה לכוון לאמיתה של תורה.
 ורק אז יש את הרשות לפסוק. לא מעיין קצת, וכבר אומר: 'אני כבר
 יודע לענות..! ועונה. ח"ו יכול להתגלגל תחת ידו הרבה מכשולות. זה
 'רבים חללים הפילה'. 'ועצומים כל הרוגיה', זה תלמיד חכם שהגיע
 לכלל הוראה, אחד שכבר קנה קנייני תורה, וכבר ידיו רב לו בחכמת
 התורה, אבל הוא מושך את עצמו מלענות, הוא לא רוצה לענות.
וצריך לדעת מי הגיע להוראה ומי ראוי ויכול לפסוק. יש הרבה שיאמרו
 לך 'אני יודע', 'אני מבין', 'קראתי בספר וכתוב כך', והרבה
 פעמים זה בדיוק הפוך. להבין את ההלכה על בוריה, זה לא דבר שנקנה

בדיוק להיפך..

ט.

שמעתי מעשה שנכנס משהו אצל ה'חזון איש' זצ"ל לשאול אותו שאלה, וה'חזון
 איש' הסביר לו וענה לו, 'כך וכך הפסק, וכך וכך תענה', וכשיצא ה'חזון
 איש' היה עומד בחלון, ושמע אותו אומר למישהו, 'הייתי אצל החזון איש,

ב'רגע'. בהוראה צריך לדעת, אין בושה להגיד 'אני לא הגעתי להוראה'. יש רבנים ראויים להוראה, ברוך ה' לא אלמן ישראל, תיגש לשאול אותם. וח"ו לא להיות 'גס בהוראה', כי רבים חלילם הפילה. וצריך זהירות בדבר הזה.

זה לא דבר שווה לכל נפש. לדאבוננו יש הרבה - כמו שהרמב"ם (פ"ה מהל' ת"ת ה"ד) מזכיר - שעוד לא הגיעו להוראה וכבר נעשו 'פסקנים' לפני הזמן. זה סכנה. אין בושה שיהיה 'חכם המכיר את מקומו' (אבות פרק ו משנה ו) וידע שלא הגיע להוראה.

מעלת המורה הוראות בישראל

אבל אחד שהגיע לדברים הללו, ומורה הוראות בישראל, אשריו ואשרי חלקו, זה הצלה לדורי דורות. וזה עיקר העיקרים, כמו שרבותינו אמרו במדרש (קהלת רבה פר' ז סי' כח) אלף נכנסים לתורה, עד שאחד יוצא ל'הוראה'. זה צריך 'גיעה ועמל של שנים על גבי שנים. ללמוד היטב ארבעת חלקי השולחן ערוך, וצריך הרבה סייעתא דשמיא, וכשרואים בשמים שהוא באמת מוסר נפש, עוזרים לו שיכין באמת לאמיתותה של תורה, ושלא יצא מכשול מתחת ידו, (כמו שידוע הרבה פעמים שגדולי רבותינו היה להם עזרה מיוחדת בהוראות שהורו לכאורה שלא כהלכה, והתברר שהיה סיבה אחרת שלא ידעו עליה מתחילה שהוראתם נכונה). כל זה כאשר אדם באמת לומד ומקיים ועושה, ולפי כל כללי ההוראה, עם ראות שמים טהורה, לדעת מה הקב"ה מצווה עלינו.

ושאלתי אותו שאלה זו, וענה לי כך וכך, ואמר בדיוק הפוך.. הוא עוד לא הפסיק לצאת מהפתח וכבר התבלבל.. כי הוא לא מבין. ויש שמבין לפי איך שרוצה להבין.. הרב יכול להגיד לו מה שהוא רוצה, אבל הוא 'שומע' מה שהוא רוצה..

רמז הגר"א ששניהם רמוזים בניקוד של 'לא תרצח' וכבר ידוע הרמז בשם הגאון מוילנא זצ"ל, ששני ההלכות הללו רמוזים בתורה: פעמיים כתוב בתורה 'לא תרצח', בפרשת יתרו (שמות כ ג), ובפרשת ואתחנן (דברים ה יז). והאות צ' מנוקדת פעם בקמ"ץ ופעם בפת"ח, פעם טעם עליון ופעם טעם תחתון. באה התורה ללמד: אחד שפותח את הפה לפני הזמן, שאין לו ידיעת הוראה כמו שצריך להיות למורה הוראה - 'לא תרצח' בפת"ח. ואחד שקומץ את הפה שלו, שהוא נועל והוא סוגר את הפה, הוא גם כן עובר ב'לא תרצח'. 'רבים חללים הפילה', זה אותו אחד שפתח את הפה לפני הזמן, 'לא תרצח' עם ניקוד פת"ח. 'ועצומים כל הרוגיה' זה קמ"ץ, שקמ"ץ את הפה שלו, סגר את הפה שלו מתי שהיה צריך לפתוח אותו.

איסור דברים בטלים

עוד מצוה מוסיף בעל ה'חרדים' (שם מצוה כז), "אמרינן במסכת יומא (יט:), 'השח שיחה בטלה עובר בעשה, שנאמר ודברת בם, משמע בם ולא בדברים בטלים, ולא הבא מכלל עשה עשה'". 'פטפוט' סתם זה 'סכנה'. צריך לדעת: 'שומר פיו ולשונו שומר מצוות נפשו' (משלי כא ג). והמתבונן יראה עד כמה שזה אמת. מה שייכול האדם לשתוק עדיף טפי. ובפרט כשנמצא עם חברים, ומילה גוררת מילה, ודיבור מושך דיבור, ואפשר בקלי קלות ליפול לאיסורים גדולים ועצומים.

י. בעל השמועה במסכת יומא (יט:) הוא רבא, ועל פי זה אמרו רבותינו (ע' בס' פנים מאירות, ובס' עובר אורח לגאון האדר"ת זצ"ל סי' קנו בשם ספר כותנות אור) לפרש את הגמרא במסכת זבחים (ז סע"א) שאין לך אדם בישראל שאינו חייב על ביטול עשה קרבן עולה. כיון שרבא לטעמיה, לפי סברתו, שכל השח שיחה בטלה עובר בעשה, ו'עולה' מביאים בשביל מי שביטל 'מצות עשה'.

ה' יהיה בעזרנו, שנזכה לטהר ולקדש את הפה, ונזכה לראות שני המשיחים משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

חידו"ת לפרשת מצורע

א. בענין טהרת המצורע בשתי ציפורים ועץ ארז

ויקרא (י"ד ב'): "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן, ויצא הכהן אל מחוץ למחנה, וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפורים חיות טהורות ועץ ארז ושני תולעת ואזב".

ופירש רש"י ז"ל: "צפורים חיות טהורות, לפי שהנגעים באין על לשון הרע שהוא מעשה פטפטי דברים לפיכך הוזקקו לטהרתו צפורים שמפטטין תמיד בצפצוף קול: ועץ ארז, לפי שהנגעים באין על גסות הרוח: ושני תולעת ואזב, מה תקנתו ויתרפא ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזב".

ובלומדי הדברים נתעוררתי בס"ד שיש להבין שהרי על שבעה דברים באה הצרעת כמאמרם ז"ל במסכת ערכין (ט"ז א'): "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן על שבעה דברים נגעים באין על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, ועל שבועת שוא, ועל גילוי עריות, ועל גסות הרוח, ועל הגזל, ועל צרות העין" ע"ש, ולפי זה עדיין יש להבין מדוע ולמה הביאו לטהרת המצורע דוקא צפורים ועץ ארז וכו'.

בס"ד אמרתי דיתכן ואפשר לומר דאין הכי נמי רבי יוחנן במסכת ערכין אכן סובר שעל שבעה דברים נגעים באים, אבל רש"י ז"ל כתב דבריו אלו לשיטת רז"ל **בספרא שם** פרשת מצורע (פרשתא ה' ה"ז) שכה שנינו שם: "לאמר, יאמר לו הכהן דברי כיבושים, בני אין הנגעים באים אלא על לשון הרע, שנאמר השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות, רבי שמעון בן אלעזר אומר אף על גסות הרוח נגעים באים, שכן מצינו בעוזה שנאמר וכחזקתו גבה לבו עד להשחית וגו' והצרעת זרחה במצחו". וכן הוא במדרש תנחומא (פרשת מצורע ס"ג) שאמרו שם שעל עון לשון הרע וגסות הרוח נגעים באים ע"ש. [ואין להקשות שהרי שם בסמך ד' אמרו שעל אחד עשר דברים נגעים באים ע"ש דלק"מ כנודע].

ומדברי תנא קמא דספרא שאמר: "בני אין הנגעים באים אלא על לשון הרע", וכן מדברי התנא רבי שמעון בן אלעזר אף על גסות הרוח

נגעים באים, מתבאר באר היטב דשיטת רז"ל בספרא שאכן רק מפני שני דברים הללו צרעת באה, דהיינו או רק מפני לשון הרע לתנא קמא, או גם על גסות הרוח לרבי שמעון בן אלעזר, ולכן רש"י ז"ל נקט וכתב רק שצפרים הוזקקו לטהרת המצורע כיון שהן מפטפטין תמיד בצפצוף קול כנגד לשון הרע שהוא מעשה פטפוטי דברים, וזה לסברת תנא קמא בספרא כנ"ל, וכן המצורע שהוזקק לעץ ארז לטהרתו לפי שהנגעים באין על גסות הרוח לסברת רבי שמעון בן אלעזר ודוק.

וראה נא ראה כי בס"ד ראיתי שתיבות הפסוק: "וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזוב", בגימטריא: "טהרת המצורע תהיה על ידי צפרים עץ ארז ותולעת, כי נגעים באים על ידי עון לשון הרע וגאוה", ודוק היטב.

ויצאתי לעיין במפרשי רש"י ז"ל, ומצאתי לגאון המובהק רבי דוד פארדו ז"ל בספרו היקר משכיל לדוד שעמד בזה וכתב: "אהא דכתב רש"י ז"ל בטעמא דבעינן צפרים, איברא דהכי איתא בערכין (דף ט"ז א') ברם איכא למידק דהא התם אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן על שבעה דברים הנגעים באין על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, וגילוי עריות, וגסות הרוח, ושבועת שוא, וגזל, וצרות העין ע"ש, ואם כן התינה בחטא לשון הרע דבעינן צפרים, בשאר עבירות מאי איכא למימר. ויש לומר דמכל מקום עון לשון הרע שכיח טפי מכלהו וכההיא דאמרי בבבא בתרא (ס"ה א') ורובן בגזל ומיעוט בעריות והכל באבק לשון הרע ע"ש, והילכך גזרה תורה על כולם דלייתו צפרים משום בעלי לשון הרע הואיל ורוב המצורעים מנייהו הוו.

ומה שכתב רש"י ועץ ארז לפי שהנגעים וכו', הכי נמי איכא למידק התינה בגסות הרוח, באידך שית דכתיבנא לעיל מאי איכא למימר. ונראה דכלוהו שייכו בגסות הרוח, לשון הרע ברור הוא דאי לאו רמות רוחא דאית ביה לא היה מספר לשון הרע על חבריו. ושפיכות דמים נמי אי לאו דבא לכלל כעס לא הוה עביד, והכעס בא מן הגאוה כידוע. וגילוי עריות הרי אמור רבנן כל המתגאה נכשל בעריות, ומפקי לה מקרא ואשת איש נפש יקרה תצוד, ואם כן כיון שחטא בעריות ידוע שנכשל תחילה בגאוה. ושבועת שוא וגזל וצרות עין שלשתן באין מחמת חימוד ממון וזה בא ודאי מפאת הגאוה עכ"ד ז"ל ודפח"ח.

והנה מה שכתב: "לשון הרע ברור הוא דאי לאו רמות רוחא דאית ביה לא היה מספר לשון הרע על חבירו", עיין לרבינו החפץ חיים ז"ל בספר שמירת הלשון ח"ב (פרק ט"ז) שכה כתב: "עיקר חטא לשון הרע בא על ידי גאווה", וכן כתב שם ח"א (שער הזכירה ספ"ו), והאריך בזה שם בשמירת הלשון ח"א (שער התבונה פרק י"ד) עש"ב, וכן כתב הגאון רבי רפאל מהמבורג ז"ל בספרו מרפא לשון (דף ה' ודף רמ"ז), ובס"ד הארכת בזה מפי סופרים וספרים בחיבורי גדולה תשובה ח"א (סימן ד' דף ל"ד), ובחיבורי דרופתקי דאורייתא ח"ב (סימן ד' אות י' דף נ"ד) עיין שם וצרף לכאן. [ועיין בחיבורי הנכחי לעיל סימן].

ודע דמה שכתב במשכיל לדוד שעון גילוי עריות בא מגאווה "הרי אמור רבנן כל המתגאה נכשל בעריות, ומפקי לה מקרא ואשת איש נפש יקרה תצוד, הנה כך אמרו במסכת סוטה (ד' ב'): "מאי ואשת איש נפש יקרה תצוד, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל אדם שיש בו גסות הרוח - לבסוף נכשל באשת איש שנאמר ואשת איש נפש יקרה תצוד. אמר רבא האי נפש יקרה נפש גבוהה מיבעי ליה, ועוד היא תצוד מיבעי ליה, אלא אמר רבא כל הבא על אשת איש אפילו למד תורה דכתיב בה יקרה היא מפנינים מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים היא תצודנו לדינה של גיהנם", ועיין רש"י ומהרש"א ורש"ש שם.

הרי שהאמורא רבא לא קבל דברי רבי יוחנן, והסביר הענין באופן אחר, ולדידיה אין ראייה שעל ידי עון גסות הרוח יבוא לידי עון עריות, מכל מקום כך דעת רבי יוחנן, ויש מקום לומר דרבי יוחנן אזיל לטעמיה, באמורו במסכת ערכין דלעיל שעון עריות מביא לידי נגעים כנ"ל ודוק.

ואפשר ליישב זאת עם מה שראיתי לגאון מהרי"ט ז"ל בספר צפנת פענח הוא ספר דרשותיו על התורה (פרשת קרח דרוש ראשון דקס"א ע"ב) שכה כתב: "אמרו במסכת סנהדרין (ק"י א') דבר אשר כל שמעו תיצלנה שתי אזניו וישמע משה ויפל על פניו מה שמע, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, שחשדוהו מאשת איש, שנאמר ויקנאו למשה במחנה, אמר רבי שמואל בר יצחק, מלמד שכל אחד ואחד קנא את אשתו ממשה.

ומה ראו על ככה בענין מחלוקת זה של קרח, וחלילה שימצא בקרב כל ישראל מי שיעלה על לבבו כזאת, והלא [משה רבינו] במותר לו נאסר

דכתיב ואתה פה עמוד עמדי, והדבר לשומעיו רע ומר, ישתקע הדבר ולא יאמר. אכן יראה לי שדבר חכמה אמרו רבותנו ז"ל, לפי שעדת קרח חשדוהו למשה שכל מה שעשה לא עשה אלא להתגדל ולהשתרר, כמו שנאמר ומדוע תנשאו על קהל ה', ואין זה אלא מגאווה וגודל לבב, והרי אמרו בסוטה (ד' ב') "אמר רבי יוחנן כל אדם שיש בו גסות הרוח סוף שנכשל באשת איש, שנאמר ואשת איש נפש יקרה תצור, והוסיף רבא על דברי רבי יוחנן ואמר, "אפילו למד תורה שנאמר יקרה היא מפנינים", היא תצורנו לדינה של גהינם", וכתוב תועבת ה' כל גבה לב יד ליד לא ינקה, ואמרו (סנהדרין שם) אפילו קבל תורה מיד ליד כמשה לא ינקה מדינה של גהינם.

הרי מאחר שחשדוהו לשררה וגסות הרוח חשדוהו מאשת איש, וכבר הם למדו מפיו של משה כי כן הוא, ולהגדיל השם רע ולאחזוקי שקרייהו כל אחד ואחד קנא לאשתו ואמר מכאן והלאה אל תסתרי עם משה רבנו, דמאחר שיש בו גסות הרוח אין אנחנו בטוחים שינצל ויהא מנוקה מעוון זה ולכך ויפול על פניו, ובאו רבותינו ז"ל לתת התנצלות למשה מה ראה על כך שלא למחול, שזהו הטעם לפי שהוציאו לו שם רע מענין הגאווה ואחריתה מרה כלענה כארס של עכנאי, ובזה מחוייב לעולם ליקום וליטור כנחש (יומא כ"ג א') ולזה אמר "ויקנאו למשה במחנה וגו'", זאת היתה סבה ש"תפתח הארץ ותבלע דתן" ולא חס עליהן משה", עד כאן דברי הגאון מהרי"ט ז"ל, והשוה הדברים הנ"ל למה שכתב מהר"ל ז"ל בספרו נתיבות עולם (נתיב הענוה ס"פ ד') ודוק היטב.

ומבואר שהגאון מהרי"ט ז"ל לומד שרבא אינו חולק על רבי יוחנן שאמר שעל ידי גסות הרוח יכשל בעון אשת איש, אלא שבא להוסיף על דבריו וכנ"ל, ובזה אתי שפיר נמי דברי הגאון משכיל לדוד, ועיין.

ודע שמצאתי בס"ד בפירוש רבינו חננאל ז"ל מועד קטן (י"ח ב') שכך גרס: "ויקנאו למשה במחנה, אמר רבי יוחנן מלמד שחשדוהו באשת איש", ולהאמור יש לומר שרבי יוחנן אזיל לטעמיה נמי בהא שעון גסות הרוח מביא לידי עון אשת איש, והיינו שאמר רבי יוחנן שחשדו למשה בעון אשת איש מפני שחשדו בו שמתגאה ומשתרר עליהם וכדאסברא ניהלן הגאון מהרי"ט כנ"ל ודוק היטב.

ב. בענין סמיכות פרשת ואם דל לפרשת מצורע

ויקרא (י"ד כ"א): "ואם דל הוא ואין ידו משגת, ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו" וגו'.

וראיתי לגאון רבי אליהו הכהן בעל שבט מוסר ז"ל בספרו על התורה הנקרא בשם "סמוכים לעד" שם (פרשת מצורע) שעמד בסמיכות פרשת ואם דל הוא, לפרשה דלעיל זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו, וכתב שבא לרמז כי הנגעים באים על ביטול תורה, כמאמר רז"ל במסכת ברכות (ה' א') אם רואה אדם שיסורין באים עליו יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה, ע"ש.

תחילה וראש אעיר שלפי דרכו ז"ל טפי היה לו להביא מאמר רבי יוחנן בברכות שם: "כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק - הקב"ה מביא עליו יסורין מכווערין ועוכרין אותו, שנאמר נאלמתי דומיה החשיתי משוב וכאבי נעכר, ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם". ותו בעניותי איני מבין היטב דרז"ל בברכות שם אמרו "שיסורים" באים על ביטול תורה, אבל לא אמרו "שנגעים" באים על ביטול תורה, ויסורים ונגעים הם שני דברים שונים.

ועוד יש להעיר שבמסכת ערכין (ט"ז א'): "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן על שבעה דברים נגעים באין על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, ועל שבועת שוא, ועל גילוי עריות, ועל גסות הרוח, ועל הגזל, ועל צרות העין". [ובילקוט שמעוני איוב (רמז תתק"ח): "שנו רבותינו על שבעה עשר דברים נגעים באים על עין רעה וכו' כתוב ברמז תקע"ב", ובודאי טעות בדפוס ויש למחוק תיבת "עשר" ועיין בחיבורי הנכחי לקמיה בסמוך (בסימן הבא) ודוק.

חרי לנו מפורש שהאמורא רבי יוחנן עצמו אמר על שבעה דברים נגעים באים כנ"ל, ולא הזכיר בכללם עון ביטול תורה שמביא נגעים לאדם וצ"ב.

ולעצם הענין שנסמכה פרשת ואם דל לפרשת מצורע, בס"ד כתבתי במקום אחר שיובן עם מה שאמרו רז"ל שעניות במקום צרעת, כאומרם בספר תיקוני זהר (תיקון כ"ב דס"ו רע"ב): "לאעברא ההוא חויא מתמן, ולסם

מות דיליה, דאיהי צרעת ממארת, בכמה מרעין ומכתשין, עד דלא אשתאר ביה בשרא דאיהו עפרא, ורזא דמלה ועפר אחר יקח וטח את הבית, בגין דנחש עפר לחמו, עד דיתפרנס מההוא בשרא לא יזוז מניה, ועני חשוב כמת, מה מיתה אנפוי משתניין, כגוונא דא עני אנפוי משתניין, ולא עוד אלא דעני חשוב כמצורע, מה מצורע וראשו יהיה פרוע וכו', כך עני, מה מצורע מחוץ למחנה מושבו, כך עני ערום ויחף, ועניותא איהי לישראל באתר דצרעתא, וכו', ואם תב בתיובתא, נחית עליה סם חיים דאיהי שכינתא, ואתמר בה ושב ורפא לו מאלין מיני מרעין, ומחיה ליה ממיתה דעניותא, כמה דאת אמר והשיבו וחיו", וכיוצא בזה אמרו שם (ד"ב סע"א) ע"ש. [ובהגהות ניצוצי זהר שם לא ציין זאת].

וראיתי לרבינו הגדול החפץ חיים ז"ל בספרו זכור למרים (פרק ח') שכתב איתא בספר הקנה שעון לשון הרע מביאו לידי עניות ע"ש, ונעלם ממני מדוע הביא כן מספר הקנה ולא הביא דברי רז"ל בספר תיקוני זהר כנ"ל.

שוב ראיתי דכל רז לא אניס ליה לרבינו הכהן הגדול זיע"א, שבספרו שמירת הלשון ח"א (שער הזכירה פ"ו) כה כתב: "מצאתי בספר דבר שבקדושה בשם "ספר הקנה" וזה לשונו ראה והבן, שכל המוציא לשון הרע מפיו, נדון בצרעת וגו', אמר לו רבי, אם כן, כל ישראל יהיו מצורעים וכו', אמר לו, שקולה העניות כצרעת, והרי הוא עני, הנמסר בידי אדם וכו', **וכן איתא בספר תיקוני זהר** דעון זה גורם, חס ושלום, לעניות. על כן, מי שרוצה לחיות בטובה ישמר בזה", ועוד עיין בשמירת הלשון (פ"ח, ופי"ז), ושם בחתימת הספר (פ"ו), ובשמירת הלשון ח"ב (פ"ט) ודוק.

ג. בענין על כמה דברים נגעים באים

ויקרא (י"ד ל"ה): "ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית", ושם בספרא (מצורע פרשת ה' ה"ז): "לאמר, יאמר לו הכהן דברי כיבושים, בני אין הנגעים באים אלא על לשון הרע, שנאמר השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות, רבי שמעון בן אלעזר אומר אף על גסות הרוח נגעים באים שכן מצינו בעוזיה שנאמר וכחזקתו גבה לבו עד להשחית וגו' והצרעת זרחה במצחו".

ובלומדי הדברים נתעוררתי בס"ד, דלסברת תנא קמא יוצא דנגעים באים אך ורק על עון לשון הרע ותו לא, שהרי כך אמר: "אין הנגעים באים **אלא** על לשון הרע, וכן מצאתי בספרי (פרשת תצא פסקא ס"ה): "זכור אשר עשה ה' למרים. וכי מה ענין זה לזה נתנו הענין אצלו, ללמדך שאין נגעים באים **אלא** על לשון הרע. והרי דברים קל וחומר ומה מרים שלא דברה **אלא** שלא בפניו של משה, ולהנייתו של משה, ולשבחו של מקום, ולבנינו של עולם, כך נענשה, כל המדבר בגנותו של חבירו ברבים על אחת כמה כמה", וכיוצא בזה ראיתי במדרש ויקרא רבה (פ"ח ס"ד): "רב הונא בשם רבי הושעיא אמר על ידי שהיו מליצין אחר גדוליהן ואומרים משפחה זו של פלוני לאו של מצורעים היא, ללמדך שאין הנגעים באים **אלא** על לשון הרע, רבי תנחומא אומר על ידי שהיו מליצין אחרי הארון ואומרים ארון זה הורג את נושאייו ואין נגעים באים **אלא** על לשון הרע", גם בילקוט שמעוני משלי (פרק כ"א רמז תתקנ"ט): "שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו, שאין נגעים באין לאדם **אלא** על לשון הרע, שנאמר זאת תהיה תורת המצורע המוציא שם רע", ומקור הדברים במדרש תנחומא הקדמון (פרשת תזריע ר"ס ב') ע"ש.

עוד תראה שם בספרא הנ"ל דהתנא רבי שמעון בן אלעזר הוסיף על דברי תנא קמא רק דבר אחד, והוא שגם על גסות הרוח באים נגעים וכן"ל, אבל במסכת סוטה (ט"ו א') ושבועות (ח' א') וערכין (ט"ז א') אמרו: "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן על שבעה דברים נגעים באים על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, ועל שבועת שוא, ועל גילוי עריות, ועל גסות הרוח, ועל הגזל, ועל צרות העין. על לשון הרע דכתיב מלשני בסתר רעהו אותו אצמית. על שפיכות דמים דכתיב ואל יכרת מבית יואב זב ומצורע וגו'. ועל שבועת שוא דכתיב ויאמר נעמן הואל קח ככרים וכתיב וצרעת נעמן תדבק בך וגו'. ועל גילוי עריות דכתיב וינגע ה' את פרעה נגעים וגו'. ועל גסות הרוח דכתיב ובחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעול בה' אלהיו והצרעת זרחה במצחו. ועל הגזל דכתיב וצוה הכהן ופנו את הבית, תנא הוא כונס ממון שאינו שלו יבא הכהן ויפזר ממונו. ועל צרות העין דכתיב ובא אשר לו הבית וגו' ותנא דבי רבי ישמעאל מי שמיחד ביתו לו".

הרי שבתלמוד אמרו שנגעים באים על **שבעה** דברים ויליף לכולהו מקראי ולא שרק על לשון הרע באים נגעים, ויש לדעת מה תנא קמא דספרא

ורבי שמעון בן אלעזר הנ"ל, יענו וישיבו לראיות מהנהו קראי שנגעים באים גם על שאר דברים כנ"ל, ועיינתי בפירוש הגאון מלבי"ם ז"ל לספרא שם, וכן בפירוש רבינו החפץ חיים לספרא שם, ולא ראיתי שעמדו בזה, ושאר המפרשים על הספרא אינם לפני כעת, ורשמתי למזכרת.

ובהנהות יפה עינים שבועות שם כתוב: "על שבעה דברים נגעים באים, בויקרא רבה (פ"ז ס"ג) איתא על עשרה דברים, ובמדרש במדבר רבה (פ"ז ס"ה) איתא על אחד עשר דברים נגעים באים, וכן הוא במדרש תנחומא (פרשת מצורע ס"ד) עכ"ל, ולא ידעתי מדוע לא הזכיר לדברי רבותינו בספרא הנ"ל, שלפי תנא קמא אין נגעים באים אלא רק על לשון הרע, ורבי שמעון בן אלעזר מוסיף גם גסות הרוח. ועיין.

ועכשיו ראיתי דכל רז לא אניס ליה לגאון יפה עינים ז"ל שבהגהותיו על מסכת ערכין שם כה כתב: "על שבעה דברים נגעים באים. ויקרא רבה (פ"ז ס"ג) על עשרה דברים ובמדבר רבה (פ"ז ס"ה) ותנחומא (מצורע ס"ד) על אחד עשר דברים, ובויקרא רבה (פ"ט"ו) על שבעה דברים, ועיין דברים רבה (פ"ו ס"ח), ובתורת כהנים (פרשת מצורע פרשה ה') על לשון הרע ממרים, רבי שמעון בן אלעזר אומר אף על גסות הרוח עכ"ל, הרי שכאן כבר עינו הטובה ראתה דברי רבותינו בספרא וכנ"ל, זיע"א, ועיין בחיבורי חוקי רצונך ח"א (סימן ד' הערה ב' דף נ"ה) שהבאתי מעוז נפלאותיו בתורה של הגאון יפה עינים ז"ל עיין שם וצרף לכאן ודוק.

ומה שכתב בהגהות יפה עינים הנ"ל שבמדרש ויקרא רבה פט"ו אמרו שעל שבעה דברים נגעים באים - כעת לא מצאתי שם, שוב התבוננתי שיש כאן טעות הדפוס, והכוונה לויקרא רבה פט"ז (ס"א) ששם אמרו על הפסוק שש הנה שנה ה' ושבע תועבת נפשו וגו' וכולן לקו בצרעת, ועיין בזה בהגהות מהרז"ו ז"ל למדרש ויקרא רבה (פ"ז ס"ג דקס"ר רע"א), ובהגהות על מדרש תנחומא הקדמון (פרשת מצורע ס"ס י"א אות מ"ג דכ"ד סע"ב) עיין שם. [ומה שציין בהגהות מהרז"ו הנ"ל לספר הזהר שגם שם אמרו שעל אחד עשר דברים נגעים באים, וכן ציין בהגהות הרד"ל שם, הדברים נמצאים בזהר ח"ג פרשת בלק (דר"ו ע"א) ע"ש, ותימה שבספר שערי זהר בשלשת המקומות הנ"ל, סוטה שבועות ערכין, לא ציין לדברי הזהר הללון.]

ודע כי ילקוט שמעוני איוב (רמז תתק"ח) כתוב: "שנו רבותינו על **שבעה עשר דברים נגעים באים על עין רעה וכו'** וכתוב ברמז תקע"ב עכ"ל,

והוא דבר ומספר חדש, ועם שבדקתי וראיתי כן בכמה דפוסים, מכל מקום
ברור שהוא טעות הדפוס כי שם ברמז תקע"ב שציין כתוב על אחד עשר
דברים, וכך צריך לומר כאן וז"ב.